anul I, nr. 10—11 1—15 Octomvrie 1937

PREDANIA

revistă de critică teologică

Director: G. Racoveanu

Ştiinţificii şi Teologia

Am pomenit eu odată de un teolog rumân care ţinea foarte mult să-şi sprijine părerile pe... Ernst Haeckel. Asta nu e o poveste — prea e „bună", ca să poată fi inventată! — ci o întâmplare adevărată; asupra căreia e cu atât mai de nevoe să ne ostenim puţin, cu cât ea nu e un caz izolat.

Ştienţismul e unul din complexele de inferioritate ale teologiei rumâneşti. Aţi băgat, poate, de seamă că e în viaţa omului o vârstă la care fiecare din noi „ştim tot". E vârsta clasei a VI de liceu; când, fiind în contact mai strâns cu ştiinţa pozitivă, ne închipuim că tot se poate înţelege şi explica cu ajutorul instrumentului aşa de ispititor în simplitatea lui lineară pe care această ştiinţă — câtă poate intra în capul nostru la vârsta aceea — ni-l pune la îndemână; şi că tot ce nu se cuprinde în cadrele ştiinţei e basm, superstiţie sau naivitate.

Există însă şi în istoria spiritului omenesc o asemenea vârstă. Cronologic ea se aşează, cu maximul ei de intensitate, cam pela 1870. Şi este, în ignoranţa ei îndrăsneaţă şi stupidă — cuvântul nu e prea tare pentru o epocă dominată spiritual de Vogt, Moleschott, Büchner, Wagner, David Friedr. Strauss, sau Haeckel — una din epocile cele mai coborîte ale culturii umane. Este adevărat că stăpânirea aceasta nu a durat prea mult. Criza raţionalismului, ale cărei prime simptome par ar fi apariţia impresionismului francez în pictură şi invazia lieraturii ruseşti în Europa, trebuia să ducă repede înspre declin şi positivismul ştienţist care nu oferea nevoilor metafizice ale omenirei decât pseudoevidenţe simpliste şi mărginite. Dar dacă oamenii de ştiinţă, dându-şi seama de limitele exacte ale eforturilor lor, au renunţat să mai transforme în generalizări metafizice rezultatele, desigur nu precare, dar cu o semnificaţie unilaterală, a cercetărilor lor, a rămas totuşi, în mintea unei întregi categorii de oameni, pasibilă de intimidare pentru că lipsită de siguranţă personală, un fel de teamă nelămurită în faţa prestigioaselor construcţii ştiinţifice; teamă care este cu atât mai adâncă cu cât contactul omului cu ştiinţa e mai îndepărtat şi care se precizează în sentimentul că lipsa de atingere cu această ştiinţă echivalează cu o ignoranţă care descalifică. Sentiment

fără îndoială primar, dar care ia libertatea de acţiune şi de gândire multor „doctori" ai teologiei româneşti.

Atitudinea aceasta care dezonorează teologia, pentru că o atinge în demnitatea ei de ştiinţă de sine stătătoare, cel puţin tot atât de curată ca toate celelalte ştiinţe, şi care înfăţişează pe ostenitorii respectivi nu numai ca neştiutori, dar şi ca neconvinşi *ai teologiei, este fundamental falsă.*

Să observăm că în mintea acestor oameni se confundă ştiinţa cu ştiinţa pozitivă; se reduce adică ştiinţa la ştiinţa pozitivă„ şi mai grav, nu se conferă caracter ştiinţific decât afirmaţiilor de tonalitate pozitivă; ceea ce constitue încă o restrângere, chiar înlăuntrul ştiinţelor pozitive. Felul acesta de a gândi nu e numai fals. El e şi inferior; şi dovedeşte o totală lipsă de cunoaştere a mecanismului ştiinţei pozitive. Eu ştiu că a existat şi a avut chiar succes odată părerea că atât adevăr e într'o afirmaţie, câtă matematică este cuprinsă în ea. Dar convingerile acestea au trecut. Astăzi se ştie, chiar de silabisitori în ale ştiinţei, că fiecare domeniu de cercetare omenească îşi are incertitudinile lui; că înaintea fiecărei ştiinţe se deschide la un moment dat un câmp al presupunerilor; şi că chiar în matematici anumite teorii şi anumite înţelegeri sunt în funcţie de temperamentul şi subiectivitatea cercetătorului, unele probleme neîngăduind decât asemenea *soluţiuni. Exact, vai! ca în metafizică, de pildă, unde adevărul e în funcţie de timp şi loc!*

In fond nu există o ştiinţă şi o ştiinţă pozitivă. Specificarea aceasta nu se mai poate face astăzi; când toată lumea a înţeles, însfârşit, că cercetarea ştiinţifică se face de fapt nu asupra obiectelor, ci asupra obiectelor logice, *cari toate la un loc sunt tot atât de obiecte, şi, din acest punct de vedere, tot atât de reale. Cred că multă vreme de aci înainte lumea se va veseli pe seama închinătorilor ştiinţelor „pozitive", cari au considerat întotdeauna un număr imaginar drept ceva pozitiv, dar au refuzat acest caracter unei naţiuni sau unei biserici. Pentru ca să fie ştiinţifică se cere unei afirmaţiuni: să se supună rigorilor logicei şi să reziste unei confruntări cu realitatea la care se raportă. O afirmaţie nu e însă ştiinţifică în ea însăşi. Ea e ştiinţifică în măsura în care se poate încadra într'un sistem de afirmaţiuni legate într'un tot unitar având anumite metode şi raportându-se la un anumit domeniu; cu alte cuvinte, întrucât se poate încadra într'o ştiinţă; care, aceasta din urmă, nu se defineşte printr'un anumit obiect — unul mai... pozitiv decât altul! — cât, mai degrabă, printr'o anumită perspectivă asupra realităţii şi mai ales prin putinţa de a face sistem. Asta e ştiinţa.*

Dar atunci teologia nu are nimic de invidiat alte ştiinţe, şi cu atât mai puţin se poate ruşina în faţa unora din ele. Căci cineva poate să se ţină numai de întâmplările cari îl cad imediat sub simţuri şi să nu facă ştiinţă, iar altul să cate numai spre lucrurile din cer, şi totuşi să facă.

Iar dacă e vorba de ierarhizare, apoi parcă tot mai sus stă teologia, ale cărei temeiuri stau în cuvântul revelat al lui Dumnezeu, decât ori care altă ştiinţă al cărui obiect e numai făptură a lui Dumnezeu, lăsată la dispoziţia bietei noastre putinţe de a înţelege.

Să lăsăm, deci, în pace ştiinţa pozitivă. Ea nu conferă nici un fel de demnitate specială. Cel puţin teologilor, nu. E drept însă, adevăraţilor *teologi.*

Nae Ionescu

Spiritul profan în cântarea corală bisericească

Existența sau influența spiritului profan în cântarea noastră corală bisericească trecea până acum ca un fapt cu totul natural. Nimeni nu și-a pus măcar problema dacă există acest spirit profan. In adevăr, nici eclesiasticii, nici laicii — în marea lor majoritate — și ținând seamă de cunoștințele lor tehnice și stilistice, nu gândeau, că poate fi o polyfonie potrivită liturghiei și îngăduită altarului, și o altă polyfonie nepotrivită liturghiei și neîngăduită altarului, în genere.

Totul era, la noi, să se facă muzică corală, cu sonorități cât mai impunătoare, cu efecte cât mai reușite, potriviri muzicale cât mai plăcute urechii.

Muzicanții noștri din a doua jumătate a secolului trecut au tradus sau au compus muzică corală bisericească, fără altă preocupare, decât aceea de a prezenta muzică. Aproape toți muzicanții, de cari vorbii, erau plini de talent; unii, și de știință muzicală, atâta câtă se puteà pretinde desvoltării noastre culturale muzicale în acea vreme. Bine înțeles, nici unul dintre aceștia, oricât am simțit în noi glasul sângelui, nu s'a putut ridică dincolo de comun, în ciclul muzicanților. Ei rămân figuri interesante pentru studiul desvoltării noastre muzicale. Pentru că li se cerea muzică, atunci oamenii au scris piese liturgice după temperamentul și pregătirea lor. Au ținut poate seamă și de gustul și pregătirea ascultătorilor. De aceea unele din compozițiile lor sunt pure însăilări armonice, fără vr'o preciziune de stil; altele sunt traduceri streine, pline de lirism și de o muzicalitate foarte îndepărtată de spiritul liturgic sau măcar bisericesc. (Vezi articolele mele, Nr. 1 și 2 al Predaniei).

Intre a fi directorul orchestrei operei române și directorul corului bisericesc Domnița Bălașa — cum a fost Ed. Wachmann de pildă — nimeni nu întrezărea vr'o amestecare nepotrivită, ce ar fi putut da naștere unor confuzii de ordin stilistic sau liturgic. Faptul acesta de altfel se petrecuse și aiurea în occident ca și în orientul apropiat, la Constantinopol de pildă, unde în a doua jumătate a secolului XVIII Petre Berechet era cântărețul sultanului și cântărețul bisericii cei mari ortodoxe. Ba, dimpotrivă, în epoca ce ne preocupă, cu cât cineva era mai profan în cele liturgice și se presupunea mai pregătit în ceeace privea arta muzicală — în specie corală — cu atât era mai vrednic de cinste și acceptat în strana bisericii.

Afirmările mele făcute în *Predania* Nr. 1 și 2, sub titlul: *Cântarea corală în biserica noastră rumânească*, privesc în deosebi istoricul acestei cântări și ne lămuresc feluritele influențe, pe cari le-au acceptat sau le-au manifestat muzicanții noștri în compozițiile lor. Evident, aceste compoziții sînt un document convingător de dezorientarea ce a dominat în cântarea corală din biserica noastră. Ințeleg prin aceasta, că nu se vede în cântarea noastră corală bisericească nici o unitate de stil, nici o inspirație tradițională, nici o tratare adequată, care să se apropie de tratarea tehnică a marilor polyfoniști. Zic a marilor polyfoniști ai veacului XVI în deosebi, pentru că la ei se remarcă cu prisosință accentul credinței și profunzimea convingerii artistice-religioase. Din acest punct de vedere ei sânt și rămân isvor de inspirație și înaltă școală de desvoltare artistică și de pietate muzicală. Observăm la compozitorii noștri de muzică religioasă sau liturgică acceptarea tehnicei verticale și a stilului comun de operă, secolul XVIII, cu soluri, duete și accente pasionale, când nu sunt simple melodii destinate evidențierii glasului, anonim sau ne-

anonim. In ansamblul ei este o muzică religioasă mai mult superficială, ce are totuşi oare cari calităţi de forţă, de patetic şi de imaginaţie ce merită a fi relevate.

Acestea sînt simple constatări, pe cari de nu le-am face, am fi nesinceri şi neobiectivi în însemnările noastre. Tot deodată am deservi istoria noastră muzicală şi am stăvili orice pornire nouă de înnoire. Nu sânt critici, ci evidenţieri, în lumina vremii noastre, a unor fapte muzicale ce trebue să preocupe în deosebi pe muzicanţii ce-şi pun problema cântării corale în biserica noastră românească şi ortodoxă în genere.

La noi nu s'a petrecut în domeniul muzicii corale religioase fenomenul petrecut în ţările occidentului, unde se poate urmări pas cu pas ideea călăuzitoare. Evident, şi acolo s'a manifestat în răstimpuri spiritul profan — câteodată destul de brutal — în muzica religioasă; totuş poţi urmări în linii largi, neîntrerupte, frământarea marilor muzicanţi de a corespunde necesităţilor liturgice cum şi contribuţia spiritului lor creator.

Nu există nici acolo o unitate, un tipar muzical, care presupune o cristalizare a unor lungi eforturi şi deci reprezintă un termen hotărît al unei evoluţii muzicale. Dar există şi se simte la fie ce pas preocuparea de a face artă în cadrul liturgic. Şi se întâmplă ca aportul muzical să depăşească ideia liturgică. Sentimentul artistic să covârşească, sau mai bine zis, să copleşească misticismul liturgic, cum de altfel s'a întâmplat în orient cu cântarea omofonică.

In vara asta la Paris, în Sainte Chapelle du Palais, se cânta din 2 în 2 Duminecі muzica maeştrilor muzicanţi ai Sfintei Capele şi a contimporanilor lor, restituită după memorialul ceremoniilor cari sau desfăşurat între al 13 şi al 18 veac. S'a cântat în ziua de 5 Sept. muzică din veacul al 17-lea. Am ascultat între altele un *Panis angelicus*, motet pentru o singură voce, cântat de un copil, acompaniat de flautul timpului, (flautul dulce, ce nu se mai întrebuinţează azi) viola d'amour şi clavecin, compoziţie a lui Henri Dumont (1610—1684). Preotul oficia sfânta liturghie în taină, şi în cadrul epocii. Ei bine, spiritul acela artistic, cu totul profan, încadrat de instrumente cu sunete catifelate şi languroase până la pasiune, însoţind un text de o desăvârşită frumuseţe, cântat impecabil de un glas curat şi fraged de copil, se înfăţişa — şi nu pot spune numai mie — ca ceva foarte puţin adequat liturghiei. Piesă de concert. Şi întregul program era la fel. Muzică lumească, făcută să placă, nu să dispună la rugăciune şi să zidească. Aveam impresia că asist la o seară de muzică în palatul lui Louis XIV, dacă aş fi tras o perdea în faţa altarului şi a oficiantului mut. Ei bine, acest spirit profan a mers progresiv în occident şi a pătruns până în inima liturghiei. Am putea spune, că biserica era o vastă sală de concert, în care un iscusit organist şi maiestru de cor avea ocazia de a înfăţişa publicului orice părea spiritului său că s'ar putea acomoda cu atmosfera bisericii şi îngăduinţa excesiv de largă a altarului. Mai mult încă, spiritul artistic lumesc a înlocuit total, în unele momente, spiritul religios şi a umplut altarul de pofta şi divertismentul său. Astfel s'a ajuns să se execute în biserică fragmente din opere de teatru (Meditaţia din Taïs şi marşul nupţial din Lohengrin) şi să se creieze o concepţie destul de stranie: că în biserică elementul esenţial liturgic poate fi prevalat de elementul secundar muzical. De aci o quasi-disprefuire şî o nesocotire a elementului principal. Şi ca o consecinţă logică arta muzicală, în loc de a continua să fie o podoabă, un vestmânt sărbătoresc al liturghiei, se transformă complect. Spiritul lumesc ce o comandă îi impune această nouă atitudine. In adevăr, ea rămâne un vestmânt, dar un vestmânt ce preferă să acopere un trup fără viaţă. Liturghia pentru ea nu există decât ca un decor de desfăşurare. In acest decor destul de somptuos -- deşi fără

viaţă — arta muzicală poate să se dispună la bunul său plac. Iată cum din nesocotirea idealului liturgic s'a născut rătăcirea muzicii religioase în genere şi acelei corale în specie. Şi — prin paradox — din această bi-l ruinţă a spiritului lumesc, a ieşit curentu de revenire la adevărata menire a artei muzicale religioase. Căci vechiul spirit creiase o atmosferă stranie. Credinciosul vine la biserică pentru plăcerea artistică ce o încearcă şi nici de acum pentru îndestularea sufletească de care are nevoie.

Intr'o mai mică măsură la noi — şi era firesc să fie aşa pentru că avem coruri bisericeşti şi muzică polyfonică de vr'o 70 ani de abia — cântarea corală a neglijat şi neglijează liturghia. Este drept, că preocuparea de căpetenie, fie a compozitorului, fie a traducătorului, fie a dirigintelui de cor, era de a face muzică în primul rând, şi câte odată numai muzică, indiferent de stilul ei. Dar, fie prin faptul că în biserica noastră nu a fost muzică instrumentală, care prin caracterul său contravine în largă măsură la îndepărtarea muzicii religioase de adevăratul său scop, fie prin faptul că muzicanţii noştri — de care am vorbit — nu aveau la îndemână posibilităţile muzicanţilor de aiurea, pregătirea şi mediul lor de trăire, putem afirma, că muzica corală nu a mers aşa de departe, în devastările ei liturgice. Deşi pecetluită de un puternic spirit lumesc, ea a atacat problema cu multă sfială. Şi chiar atunci când a îndrăsnit dislocări artistice, le-a făcut şi le-a realizat în forme oare-cum acceptabile. Mult mai dezastruoase sînt asalturile vulgare — desbrăcate şi de artă şi de înţelegere şi de preţuire — ce se dau liturghiei de o seamă de clerici şi credincioşi, cari cred că o cinstesc atunci când o însoţesc, în masă, cu sonorităţi necoordonate, şi cari chiar când nu pun acolo un spirit total lumesc, pun ceva tot atât de ruinător, şi anume: primitivism, nepregătire, îndepărtare de tradiţie şi de lăsământul sfinţilor părinţi şi dascăli.

Dar cântarea corală la noi în biserică, cu tot spiritul lumesc ce a condu-o, ne-a adus un mare bine. Ne-a pregătit să înţelegem cântarea corală ce se potriveşte liturghiei şi altarului nostru. Căci aceleaşi cauze produc aceleaşi efecte. Şi precum în occident, din dinamismul spiritului lumesc în arta muzicală religioasă, s'a născut acel curent de reformă a muzicii religioase în general, instrumentală, polyfonică şi omofonică, prin preţuirea la justa valoare a polifoniei clasice şi prin renaşterea cântecului omofonic gregorian, tot aşa şi la noi un curent de înviorare a cântării omofonice şi de îndreptare a cântării corale.

Cântarea corală bisericească tinde să se inspire din cântarea tradiţională bisericească. Iar cântarea tradiţională bisericească se găseşte însemnată şi păstrată în documente de netăgăduită valoare liturgică.

Şi astfel spiritul lumesc în cântarea corală bisericească a pregătit terenul pentru întronarea spiritului religios şi regulelor liturgice şi artistice în acelaş cântare corală.

Faptul acesta îl constat de câţiva ani şi a devenit acum o evidenţă pentru mulţi. Şi cu cât cineva este mai introdus în subtilităţiile artei muzicale, cu atât devine un mai fervent susţinător al spiritului nou de reîntinerire a artei muzicale-liturgice omofonică şi polyfonică.

Pr. I. D. Petrescu

Prăvilarii „Oastei Domnului"

Mărturisesc, din capul locului, că am citit cu multă luare aminte „pravilele" celor 2 oşti ale Domnului, în care se cuprinde învăţătura, scopul şi metoda pomenitelor tovărăşii misionare, azi în conflict şi concurenţă şi anume: „Ce este oastea Domnului" de Iosif Trifa, preot, apărută în a 5-a ediţie, în 1934 şi „Pravila oastei Domnului, chemări la o vieaţă nouă, apărută cu binecuvântarea I. P. S. Sale Mitropolitului Nicolae al Ardealului, în 1937.

Preotul Iosif Trifa, azi caterisit şi greu bolnav, spunea în 1934 în cuvântul înainte al cărţii sale de îndrumare a oştii: „şi mai presus de toate cei ce intră în oaste şi cei cari au intrat trebue să aibă negreşit cartea lui Dumnezeu, Biblia" (pag. 3).

Mai departe, încercând să lămurească rostul mişcării ostăşeşti, Iosif Trifa spune:

„Oastea Domnului este o armată ce luptă sub steagul şi conducerea lui Isus Biruitorul" (pag. 6).

„Eu nu sunt decât un umil gornist al marelui meu Domnitor şi Comandant, care m'a pus să suflu din trâmbiţă şi să strâng suflete sub steagul lui" (pag. 6).

„Adunările oastei Domnului trebue să fie înainte de toate o şcoală a Bibliei, o şcoală biblică. Biblia este o şcoală minunată" (p. 177).

„Un ostaş al Domnului trebuie să fie un harnic şcolar biblic, un harnic cercetător al Bibliei. In adunările oastei, toţi ostaşii cititori să aibă Biblia".

„Un ostaş adevărat este — poate fi — numai un ostaş biblic" (pag. 177).

„Ostaşii Domnului trebue să înveţe a se ruga îngenunchind cu toţii în jurul Crucii Mântuitorului" (pag. 178).

Şi „nu numai din cărţile de rugăciuni ci şi cu vorbele lor proprii. Rugăciunea cu cuvintele proprii este un semn al lucrării Duhului Sfânt" (pag. 179).

„Toţi ostaşii cei întăriţi să facă pe misionarii" (pag. 179).

„Pentru adunare, pentru adunarea dela Matei 18,28 nu trebue aprobare specială" (pag. 186).

„Oastea Domnului este aflarea şi vestirea lui Isus cel răstignit" (pag. 195).

„Programul oastei l-am aflat gata dela dumnezeescul Apostol Pavel" (pag. 197).

„Puterea oastei este Isus cel răstignit" (pag. 198).

„Creaţia oastei a fost dela început un *voluntariat*" (pag. 206).

„Oastea trebue să rămână un voluntariat duhovnicesc care lucrează şi activează în cadrele învăţăturilor din Biblie şi Biserică" (pag. 206).

„Oastea Domnului se ocupă cu cei mulţi cari au dezertat din tabăra Domnului" (pag. 215).

„In tabăra noastră vin cei ce spun plângând că au scăpat din tabăra diavolului" (pag. 216).

„Noi, ostaşii Domnului *vrem să trăim evanghelia...* aşa cum au trăit-o creştinii cei dintâi.

Asta-i toată „noutatea" oastei Domnului" (pag. 217).

„Eu sunt de fermă şi nestrămutată convingere că sectarismul nu se poate combate decât cu o puternică lucrare de evanghelizare" (pag. 220).

„Sectarismul — şi prinderea lui — trebue privit ca o însătoşare a oamenilor după cele sufleteşti" (pag. 220).

„Fiecare ostaş cetitor să aibă biblia şi să se hrănească cu cetirea ei. Biblia (în care se cuprinde şi noul Testament şi Psaltirea) trebue să fie pâinea sufletească zilnică a fiecărui ostaş" (pag. 227).

„Şapte ani de zile m'am luptat cu greutăţile începutului, fără să-mi vină nime în ajutor. Şapte ani de zile, conducătorii bisericii n'au avut niciun cuvânt pentru această mişcare, cu toate că ea lucra în cadrele bisericii, iniţiată fiind de un preot" (pag. 232).

„Cei cari dela început ar fi trebuit să-i dea sprijin şi ajutor, s'au interesat de ea numai atunci când era deja o puternică *înfăptuire*, care putea aduce glorie şi laudă personală" (pag. 232).

„Am tras şi am conturat singur cadrele voluntariatului Oastei accentuând, însă, cu toate prilejurile că stăm sub controlul spiritual al bisericii întregi, Sf. Sinod (mişcarea cuprinzând toate eparhiile (pag. 132).

* * *

Din textele extrase, reiese limpede că mişcarea începută de Iosif Trifa, nu era o mişcare sectară, ci o mişcare de „înviorare religioasă", „de întoarcere la Dumnezeu" „de premenire a moravurilor". Totuşi ea era legată de biserică, după propria măr-

turisire a lui Iosif Trifa, numai prin calitatea de preot a iniţiatorului. Şi atunci era fatal, ca ea să degenereze, pe nesimţite într'o mişcare „extra ecclesiam".

Caracterul exclusiv biblicist al pietăţii ostăşeşti îi da nuanţa unei mişcări neoprotestante, împotriva căreia trebuia să se ia imediat atitudine.

„E drept că Oastea lucrează şi activează în cadrele învăţăturilor din Biblie şi Biserică" (pag. 206).

Dar nu vi se pare că „*şi Biserică*" sună ca un adaus pentru circumstanţă ?

Căci, nicăiri, în cartea lui Iosif Trifa, nu veţi găsi un singur rând în care să se vorbească de Biserică, de Sfintele ei Taine şi aşezări canonice, de Sfânta Tradiţie, de Sfânta Fecioară, de închinarea cuvenită Sfinţilor etc.

El însuşi nu era un practicant religios după rânduiala Bisericii ortodoxe. Este un fapt pe care Iosif Trifa nu-l poate tăgădui. Poate nici nu-şi da seama de gravitatea acestui lucru.

Faptul că mişcarea a prins, totuşi, e uşor de lămurit dată fiind setea de vieaţă duhovnicească a poporului mai ales în Ardeal, unde Biserica a activat intens şi nobil pe terenul ideii şi conservării naţionale, iar, din pricina ofensivei catolice, patronate de un stat duşman, vieaţa mânăstirească, nesecat isvor de evlavie şi trăire ortodoxă, era ca şi inexistentă.

Impregnat de lectură sectară, (Iosif Trifa citea şi prelucra aproape exclusiv lucrările baptistului Spurgeon, şi eu însumi, la dorinţa sa, i-am tradus din franţuzeşte o parte din predicile lui Sundar Singh) era cu neputinţă, ca Iosif Trifa să-şi poată controla doctrina pe care o vulgariza, cu vădit succes, prin publicaţiile sale.

Fără studii temeinice de teologie ortodoxă, Iosif Trifa s'a pomenit, fără să prindă de veste, propagând o învăţătură greşită şi tedenţioasă şi o pietate nuanţată vizibil de protestantism.

Eu îl cred sincer pe Iosif Trifa. Sincer, dar ignorant într'ale ortodoxiei. De aci şi dezastrul.

E drept, i-a lipsit şi cenzura necesară. Impresionată de succesele mişcării, de extensiunea ei progresivă, în popor, autoritatea bisericească, a renunţat, sau a întârziat controlul doctrinar, prea mult.

Când ea şi-a dat seama de proporţiile erorii doctrinare şi de toate gravele ei urmări, n'a mai putut soluţiona altfel „cazul Trifa" decât printr'o penibilă sentinţă de caterisire, care ar fi putut fi, sigur, evitată dacă un singur om, singurul dator s'o facă, ar fi fost mai atent la ceiace se lucra cu propria sa încuviinţare.

De ce acel om n'a putut fi suficient de „atent", este altă chestiune, de care ne vom ocupa altădată.

Atunci vom spune şi cine a dat cel dintâi (aici, la Bucureşti, căci Sibiul s'a trezit mai târziu) semnalul de alarmă împotriva tendinţelor doctrinare centrifugale ale „Oastei Domnului". Trifa *a greşit* 1) pentrucă n'a fost *teolog*, 2) pentrucă n'a fost *controlat* şi 3) pentrucă devenise prezumţios şi încăpăţânat, în urma valului de aderenţe, simpatii şi laude, de care era asaltat.

Isbutise să creeze o mişcare cu care nu ştia ce să facă. Îi depăşise şi competenţa şi energiile.

Ambiţia, însă, nu-l lăsa să ceară îndrumări şi colaborări nouă.

Orgoliul lui de „om mântuit" (de unde o ştie ?) îl făcea să vadă în oricine încerca să-i lămurească anumite poziţii doctrinare, un „emisar al lui Satan", care vrea să-i compromită misiunea.

Aşa crede si astăzi, când se lamentează împotriva Mitropolitului, care i-a cerut şi i-a obţinut caterisirea.

Pentru Trifa, ca şi pentru toţi sectarii, vieaţa morală e totul. Doctrina Bisericii n'are importanţă. Dar vieaţă morală au şi jidovii şi turcii şi indiferenţii cari nu se mântuesc, totuşi, pentrucă ei nu sunt în Biserică. Şi „în afară de Biserică nu este mântuire".

In locul „Bisericii", Trifa a pus „Biblia", adică *bibliolatria*. Tot materialul anecdotic, ilustrativ, povestiri, exemple etc, este prelucrat, uneori plagiat, pur şi simplu, fără nicio alegere şi adaptare doctrinară (pentrucă Trifa nici nu o putea face) din lucrări sectare. Personal, am avut, deseori, prilejul să-i văd biblioteca. Biblia, singura carte de doctrină. Cărţile lui Spurgeon, singurele comentarii.

Şi dacă, măcar acum, Sibiul este hotărât să salveze oastea, precum se pare că o doreşte, din confuziunile dogmatice, în care ea a eşuat, ar trebui să întocmească un registru al tuturor erorilor dogmatice, de care sunt pline cărţile lui Trifa, şi de care, repetăm, nu este numai Trifa vinovat.

Mitropolitul Ardealului ar avea prilejul să-şi afirme competenţa dogmatică, pe care şi-o atribuie, ca fost profesor de teologie dogmatică şi al lui Iosif Trifa.

Inlăturând astfel legitime bănueli de complicitate (pentru lunga rezervă în care s'a ţinut până acum) şi mai ales, după inadvertenţele surprinse în prefaţa cu care I. P. S. Sa însoţeşte traducerea românească a „Ortodoxiei" lui Bulgakov apărută la Sibiu, sub auspiciile I. P. S. Sale.

II.

„*Pravila Oastei Domnului*", apărută cu binecuvântarea I. P. S. Sale Mitropolitului Nicolae, afară de chipurile cu care se deschide şi de articulele care par a fi o replică dată „trifismului" (cuvântul nu ne aparţine) cuprinde şi statutele societăţii misionare ortodoxe „Oastea Domnului",precum şi un „regulament desvoltător al Statutelor „Oastei Domnului".

Materialul nu este sistematizat; lucrarea îţi face impresia că este ieşită tot din oficina lui Trifa.

Ca şi în cartea lui Iosif Trifa găseşti aci tablouri religioase, de inspiraţie eterodoxă, articule, cuvântări, istorioare, amestecate uneori destul de ciudat.

Editorul, face impresia că a lucrat repede şi oarecum în panică. Dar, poate, ştim noi, caracterul acesta *antologic* al cărţii, intra în gustul poporului, mai ales în cel cultivat de lucrările lui Trifa.

De data aceasta, se simte intervenţia directă şi prudentă a ierarhului, care sub titlul „document" permite să i se publice răspunsul dat unui protopop din cuprinsul arhidiecezei sale, în 1930:

„Mai ales, acum, după războiu, s'a trezit o mare sete şi însetoşare religioasă, care nu poate fi îndestulată cu metodele pastorale de până acum, cu serviciile rituale, şi cu Molitvelnicul.

Sectarismul este el însuşi o mărturie despre această sete religioasă. In mreţile sectarismului au fost prinşi tocmai acei cari însetau mai mult după Sfânta Scriptură şi n'aveau unde să-şi potolească setea lor cea sufletească.

In faţa vremilor schimbate ne trebuia o preoţime mai activă, ne trebuia un curent de regenerare religioasă. De aceia am purces la trezirea acestui curent religios. *Dela mine s'a pornit acest curent.*

Imi trebuia un organ de publicitate şi un om. Cine era omul care să mă înţeleagă? Dumnezeu m'a oprit cu gândul asupra lui Iosif Trifa, modestul preot din munţii apuseni. L-am chemat. A venit. Dumnezeu l'a ajutat în munca sa cea rodnică.

Mulţumesc lui Dumnezeu că am găsit în Părintele Trifa omul de nădejde, care mi-a înţeles intenţiile şi pe care-l socotesc unul din cei mai vajnici colaboratori ai mei şi cel mai aproape de sufletul meu".

Din elogiul vlădicului dela Sibiu, făcut în adunarea eparhială, cu 7 ani în urmă, ar reieşi ca I. P. S. Sa a văzut, în Trifa, un „*alter ego*".

De menţionat, că în 1930 apăruseră cărţile despre Sfântul Duh, prelucrate de Trifa după *Der heilige Geist* a lui *Spurgeon*, scăpând, de mirare, controlului doctrinar al I. P. S. Mitropolit, pe care, se pare, că-l interesau, atunci, mai mult, proporţiile mişcării, ecoul ei social, decât doctrina, pe care ea se întemeia şi o propaga.

Peste 5 ani numai, Trifa va fi declarat „viclean", „încăpăţânat", om „cu intenţii ascunse", „insubordonat" etc. Se întâmplase chestia cu „tipografia".

Şi pravila scrie:

„Păşind pe faţă împotriva autorităţii bisericeşti, luptând să abată din ascultarea bisericii pe credincioşii din sânul poporului, fostul preot a voit să ducă după sine lucrarea oastei ca şi cum ar fi fost un bun al său, nu al Bisericii. Din postul de preot şi-a dat demisia pe motiv mincinos şi vreme de aproape 2 ani a săvârşit lucrare de răsvrătire, defăimând pe superiori şi ducând în rătăcire pe cei de bună credinţă.

In faţa unei asemenea purtări, autoritatea bisericească a chemat la ordine pe cel răsvrătit, dar acesta cu diavolească viclenie a declarat că n'are să dea seamă nimănui de nimic, întrucât n'a primit dela nimenea nicio însărcinare în legătură cu „Oastea Domnului".

Văzându-l atât de înstrăinat, răsvrătitul a fost dat în judecata forurilor bisericeşti, cari după vreme îndelungată şi după repetate îndemnuri pentru întoarcere, l-au caterisit.

S'a mers şi mai departe, căci chiar caterisit, fostul preot continua să asmuţe poporul şi atunci Biserica nu s'a putut lăsa batjocurită, ea a luat măsuri pentru oprirea gazetei trifiste. In felul acesta, cel caterisit a fost scos din luptă şi pus la locul, care i se cuvenia" (pag. 14). Despre vrajba ivită în sânul mişcării şi despre neascultarea preotului I. Trifa, ni se anunţă o *carte întreagă*, mai târziu (pag. 13).

Ne vom spune cuvântul, deci, când vom avea, înainte, documentele.

Dar din „documentul" în care se face apologia „vajnicului colaborator" al Părinte-

lui Metropolit dela Sibiu, extragem uluitoatoarea afirmaţie a I. P. S. Sale că „după războiu, setea religioasă a poporului nu poate fi îndestulată cu metodele pastorale de până acum, **cu serviciile rituale.** Şi cu **Molitvelnicul.** (Sublinierea este a noastră).

„Trebue să împărtăşeşti poporul cu realităţile superioare ale vieţii spirituale, să-l aduci în legătură cu Hristos, cu viaţa în Hristos". „...Poporul vrea să să adape la izvorul învăţăturii creştine, să citească Sf. Scriptură, pe care nu i-o putem refuză.

Daţi poporului Sf. Scriptură. Daţi-i apa cea vie" (pp. 18, 19).

Trecând peste tonul liric, prea liric, al acestei proclamaţii pastorale, nu vedem niciun dezacord între metoda „trifistă" de evanghelizare şi cea a Mitropolitului Bălan. Aceaşi *bibliolatrie* şi la unul şi la altul. Ca şi când biserica ortodoxă ar fi o biserică „fără scriptură" şi poprul nostru o insulă de antropofagi, la care preotul trebue să meargă cu *biblia*, cum merg misionarii protestanţi, că să-i reumanizeze prin Hristosul Bibliei.

Nu era deci firesc ca Trifa să evanghelizeze, după cea mai veritabilă metodă protestantă, răspândind biblia şi numai biblia?

Fostul lui dascăl de dogmatică pune accentul principal tot pe biblie, ca şi cum n'ar exista Sfânta Tradiţie. Trifa consideră şi el ca cevà secundar, inactual şi poate chiar primejdios „molitfelnicul", serviciile rituale, pentrucă, de n'ar fi crezut aşa, am fi găsit măcar un singur loc unde să se vorbească de importanţa „slujbelor bisericeşti", a Sfintelor Taine, a Ierurgiilor, a Molitfelnicului. In Biserica ortodoxă, Biserică esenţial sacramentală.

Noi credem că „*molitfelnicul*" nu se practică atât cât s'ar cădea şi că „serviciile rituale" nu se cunosc atât cât ar trebui; că sunt uneori din păcate slujitori cari se încurcă în slujba Sfintei Liturghii, sau o mutilează, sau taie cu „ceruza" Evangheliile Sfintelor Patimi, pentrucă sunt obositoare şi.., „prea se repetă" sau cari confundă pe Sfântul Grigorie Dialogul cu Sfântul Grigorie Teologul şi, deci, atribue *Liturghia celor mai nainte sfinţite* Sfântului Grigorie Teologul, crezând ei în marea lor competenţă în ale teologiei că trebuie să fi făcut şi Sfântul Grigorie Teologul o liturghie, de vreme ce au făcut câte una ceilalţi mari ierarhi şi dascăli: Sf. Vasile cel Mare şi Sf. Ioan Gură de Aur, alături de cari, se află Sf. Grigorie Teologul,în închinarea Bisericii.

Este foarte adevărat că preoţimea *de dincoace* n'a fost în stare să alunge cu molitfelnicul demonii unei pseudo-culturi importate din ce a avut apusul mai putred, ca să fericească ţara, urmarea tristă fiind că biserica *aici* şi-a pierdut în mare parte apostolescul ei rol istoric pe care l-a avut în tot trecutul neamului românesc". (vezi: Chemarea preoţimii noastre în Bibl. bunului păstor, redactată de Dr. N. Bălan Sibiu. 1913, pp 16, 17).

Dar, oare, săracul „molitfelnic" să fi fost de vină? Sau poate tocmai părăsirea sau neînţelegerea lui? Cine poate spune un cuvânt măcar împotriva culturii teologice? Dar exclude ea, (are dreptul şi poate s'o facă) molitfelnicul?

Dimpotrivă, noi credem că cine înţelege rostul molitfelnicului este un mare bogoslov. Cu cât cinevà a pătruns mai adânc în tainele teologiei şi trăirii ortodoxe, preţueşte mai mult şi susţine mai aprins valoarea molitfelnicului. Credinţa, ea însăşi, chiar fără prea mari studii de teologie, îţi dă înţelegere pentru valoarea molitfelnicului. Fără credinţă, teologul cu diplomă, nu înţelege tot sau nu înţelege nimic, sau înţelege strâmb rosturile vieţii harice. De aceia au fost preoţi fără titluri academice care înţelegeau mai mult din tainele credinţei, decât mulţi dintre cei cu aceste studii.

Molitfelnicul nu exclude teologia — doar este atâta teologie în el — după cum nici teologia nu exclude molitfelnicul pentrucă ea este sfântă. Cu cât este mai sigură teologia ieromonahului Dionisie Lungu, în ce priveşte ortodoxia, decât a nu ştiu cărui doctor în teologie, care lasă să iese din cenzura teologiei lui afirmaţii ca aceea, de pildă: „că biserica ortodoxă nu cunoaşte pe Sfântul Duh".

Ceiace se cere, deci, în primul rând, este să trăeşti moltifelnicul ca să-l înţelegi. Dacă vrei să-l înţelegi, fără să i cunoşti puterea, il calomniezi şi ceri aruncarea lui la pod sau înlocuirea lui cu Harnack, cu Durkheim sau cu d-l Berceanu, fundator de atenee populare. Se înţelege, că cine îşi trăeşte rugăciunile, cine este totdeauna prezent şi participă cu toată fiinţa lui, la slujbele pe care le săvârşeşte, nu poate degenera, în *automatism* ritual (deşi poate şi acest automatism n'ar trebui să fie interpretat, totdeauna, în sens peiorativ).

Slujbele, făcute cu indiferenţă, impersonal, nu pot constitui un argument împo-

triva molitfelnicului ci împotriva preotului, indiferent, sau absent, în slujba lui. Prin urmare preotul trebue eliminat sau transformat, nu molitfelnicul.

Şi preotul nu se poate îmbunătăţi prin ştiinţă, ci prin educaţie. Iar educaţia se face în 'primul rând prin pildă, nu prin circulări agresive şi defăimătoare, nici prin atitudini de magnat, nici prin rafinamente sibaritice.

Pentrucă, în acest caz, e de o mie de ori mai bun, „*popa* cu ceaslovul şi basmaua roşie" în care-şi punea cu grije, prinoasele primite dela credincioşii, petru care el se ruga cu evlavie, de dimineaţă până seara.

De el, Biserica poate fi sigură, că nu-i va strica învăţătura şi rânduelile, că nu va sta la tocmeală cu ereticii, că nu va liturghisi la „Radio", că nu va încheia concordate cu papiştaşii, că nu va mânca şi se va fotografia cu rabinii, că nu va schimba pascalii şi că nu va scoate călugăriţele din mânăstiri, ca să le facă infirmiere.

Prin urmare nu molitfelnicul este vinovat că sunt preoţi care-l practică fără suflet, fără înţelegere, fără trăire personală, poate, fără credinţă în ceiace el cuprinde, ci preotul, care nu s'a identificat cu chemarea lui, poate şi pentru că cei ce l-au crescut, i-au trădat şi falsificat idealul, l-au amăgit, sau l-au îndrumat greşit.

In numele teologiei şi al adevăratei culturi, nimeni, în afară numai de cazul că cineva ar vrea să facă pe originalul, nu poate formula acuzaţii de inutilitate şi inactualitate împotriva molitfelnicului. Mai ales că molitfelnicul nu execlude erudiţia teologului, vigoarea militantă a apologetului şi eroismul incandescent al misionarului.

Sub bolta sfintei Biserici ortodoxe, înfloresc şi rodesc toate darurile pentru slava lui Dumnezeu şi mântuirea oamenilor. Dar, recunoaşteţi, că nu putem lupta în numele culturii şi „culturalizării", împotriva Sfântului Duh, ale cărui haruri curg în biserică şi, din ea, în viaţa lumii, ca s'o îndumnezească.

Sfântă *„cultură a molitfelnicului"* ! De te-ar fi avut Iosif Trifa, n'ar fi fost azi caterisit ! La înfricoşata întrebare a lui Hristos, vei putea avea tu, Iosif Trifa, răspunsul cel bun ? Şi ce vor răspunde cei cari te-au învăţat că molitfelnicul a fost bun numai „când poporul român, ducea o viaţă de hilot" ? (Chemarea preoţimii noastre, p. 67).

De încheiere, avem, astăzi, o pravilă nouă şi prin urmare o ostăşie statutară.

Neoostaşii — mulţi proveniţi din frontuturile lui Trifa — s'au covertit, subit, la ortodoxie, — scăpând astfel de toate riscurile responsabilităţii solidare. Nu putem şti, încă dacă această convertire este sinceră şi, desigur, durabilă. Deocamdată înregistrăm aci faptul ca pe una din consecinţele salutare ale caterisirii lui Trifa, pentrucă noi bănuim, că vor fi şi altele nu tot atât de salutare.

„Oştile stau faţă în faţă" iar la steagul alb al păcii sau măcar al armistiţiului, se pare că nu se gândeşte, încă, niciunul din arhistrategii celor două fronturi beligerante.

Se pregătesc şi dintr'o parte şi din alta „bombe" care se zice, că vor fi catastrofale şi pentru tranşeele în care se apară Trifa şi pentru cele din care atacă Secaş. „Marile puteri" evident sunt de partea oastei celei nouă. Cea veche însă ni se comunică de unii indiscreţi, că ar arunca curând în luptă o bogată arhivă menită să compromită unele prestigii socotite de mulţi până acum intangibile.

Destul de trist ! Dar aşa se întâmplă, totdeauna, cu toţi ostaşii, când marii lor comandanţi dorm somnul duşilor de pe lume, — şi se trezesc abia, când au fost făcuţi prizonierii ...adversarului sau... ai unor erori ireparabile.

Şi tot aşa se întâmplă cu toţi cei ce cad victime *maniei grandoarei.* Dar deocamdată, ne oprim aci.

Preotul Grigorie Cristescu

Teologul Ion Nichifor Crainic *)

I.

Intr'un apel îndreptat, cândva, „către iubiţii noştri vlăsceni", d. Ion Nichifor Crainic, profesor universitar şi ziarist, lăsând falsa modestie şi îmbrăcându-se cu adevărul, se prezenta aşa cucernicilor preoţi din Vlaşca: „îndrumător al culturii contemporane pe căile ortodoxiei". Asta cată a însemna că domnia-sa cunoaşte, pe degete, toate potecile ortodoxiei. In primul rând. Iar în al doilea: că are meşteşugul şi puterea de a abate „cultura contemporană" pe aceste poteci. Treabă — să o recunoaştem — grea: treabă supraomenească, treabă de Smeu, de Strâmbă-Lemne.

D. Ion Nichifor Crainic a fost, o vreme, „stegar" în ţara asta: stegar al ortodoxiei. Steagul îl luase de la domnul Sevastos, care credea, se pare, că Inchiziţia a fost ispravă ortodoxă. D-l I. N. C. combătându-l pe chestia asta şi îngenunchindu-l, i-a luat din mâni steagul... teologiei. Aşa a ajuns stegar. Ce sta scris pe steagul acesta, purtat cu destule foloase de dl. I. N. C., se va vedea mai la vale.

Dl. I. N. C. nu se poate plânge de lipsa norocului în viaţă. Profesor la Facultatea de Teologie a ajuns *fără titlurile legale*: dl. I. N. C. este numai licenţiat în teologie. Titlul de doctor, cerut de lege, nu-l are. Şi nici alt titlu academic nu mai are. La Facultatea teologică din Bucureşti — unde şi asistenţii, toţi, sunt doctori — dl. I. N. C. este singurul „licenţiat".

Norocul domniei-sale nu s'a sfârşit însă aci: la catedră a ajuns *fără examen.*

Mai mult: dl. I. N. C. n'a avut şi nu are, până în ziua de astăzi, *nici o lucrare de teologie.* (Dl. I. N. C. nu are nici măcar *teza* pentru licenţa în teologie: seria din care a făcut parte a fost scutită de această lucrare. A avut noroc şi aci). Broşura „Ortodoxia concepţia noastră de viaţă" [1] — conferenţă ţinută la Sibiu — nu este teologie. Căci ce pot avea comun cu teologia adâncimi de cugetare ca acestea:

„Intr'un sistem de filosofie, ideile ce ni se înfăţişează ca adevăruri sunt învestmântate în formule abstracte, care sunt accesibile unui cerc restrâns de oameni. Comunicabilitatea acestor idei se reduce la o gimnastică mintală a celor cari vor să le înţeleagă. Dar viaţa propriu zisă a acestui cerc restrâns câştigă prea puţin sau aproape nimic din această gimnastică mintală. Mai ales dacă luăm în seamă că ceiace ne înfăţişează un filosof ca adevărat vin alţi filosofi şi tăgăduesc"?

Şi nici cealaltă conferenţă a domniei-sale „Tineretul şi Creştinismul" [2] nu se poate chema teologie. Fragmentul pe care-l dau aci, din această lucrare arată linia pe care se mişcă eforturile d-lui I. N. C.:

„In pofida acestor ostilităţi, tinerimea de altădată a continuat să păstreze un respect faţă de instituţia sacră a poporului. E adevărat că înainte de războiu acest respect avea o nuanţă pur naţională. Biserica era considerată ca un monument al trecutului, având un rol cultural-naţional de mâna întâia, cum i-l atribuia Nicolae Iorga, care, fost marxist în adolescenţă, n'a putut înţelege nici mai târziu, ca istoric naţional, rolul spiritual al ortodoxiei în viaţa neamului românesc" [3].

Tot astfel, celelalte conferenţe, esseuri şi articole din „Puncte cardinale în haos": George Coşbuc poetul rasei noastre; Roma Universală; Nicolae Bălcescu; Coupo Santo; Estetica lui Nicolae Iorga sau misticul fără voe, nu sânt *teologie.*

---

*) Vezi nota de la pag. 24.

1) Sibiu, 1937, 29 pp. lei 10.

2) Publicată şi în „Puncte cardinale în haos, Bucureşti, 1936.

3) Puncte cardinale în haos, pag. 22.

Teologie a făcut, totuşi, d. I. N. C. In esseurile şi articolele publicate în „Gândirea", în „Cuvântul", în „Curentul". In teologie dl. I. N. C. are... puncte de vedere.

Ii vom înfăţişa aci doctrina, în punctele cele mai clare, cele mai categorice ale ei: despre Rugăciune, despre Sfinţi, despre Moaşte. Din aceste puncte de doctrină va răsări teologul.

a) Dl. I. N. C. crede şi mărturiseşte că rugăciunea care este îndreptată către Maica lui Dumnezeu, sau către Sfinţi nu este rugăciune. Că valoarea ei este *nulă*. Fiindcă nicăiri nu se spune să facem rugăciuni către aceşti sfinţi, oameni morţi, cu trupul putred în pământ şi cu sufletul în aşteptarea Judecăţii. Rugăciune adevărată şi primită (valabilă, adecă) este numai rugăciunea către cele trei Feţe ale Dumnezeirii: Tatăl, Fiul, Sfântul Duh. Dar să-i dăm d-lui I. N. C. cuvântul:

„*După doctrina lui Isus şi după mintea sănătoasă, la care face mereu apel dogmatica nu e rugăciune decât rugăciunea către Dumnezeu: Tatăl nostru care eşti în ceruri... Căci rugăciunea presupune o fiinţă absolută către care să se înalţe. Dacă nu se adresează acestei fiinţe absolute, valoarea ei este nulă. In această ordine înaltă, pe lângă Tatăl nostru, Biserica are nespus de frumoasele rugăciuni către celelalte feţe ale Treimii: Lumină lină; Împărate ceresc mângâitorule. Nu există, nicăeri, nici o poruncă să ne rugăm altcuiva decât lui Dumnezeu* [4])".

b) Şi ca să fie bine înţeles, adaogă:

„*Un* **citat** *care să susţină rugăciunea către sfinţi, nu există* [5])".

c) Pentru d-l I. N. C. Sfinţii Mucenici sânt până la judecata viitoare, la fel ca păcătoşii, aşteptând judecata. Moaştele? O glumă sinistră:

„*Ei sunt, şi unii şi alţii,* (păcătoşii şi sfinţii n. n.) *într'o stare de provizorat, în aşteptarea judecăţii universale. Până atunci nici nu sunt întregi: sufletul lor e în cer, trupul mort în pământ* [6])".

Pentru nepovestita ignoranţă a d-lui I. N. C. slujbele Bisericii, cu cele Şapte Taine ale Ei, cu Sfinţii şi Icoanele Ei, sânt — în limbajul său pitoresc — lucruri „de periferie a credinţei". D-l I. N. C. îşi mărturiseşte respectul pentru „strădania de readucere a sufletului dela periferia credinţei către centrul ei: dela cultul ritual al sfinţilor şi icoanelor, la cultul spiritual, evangelic al lui Cristos [7])".

In sat fără de câini dl. I. N. C. a fost o vreme „stegar al ortodoxiei". La atâta ignoranţă, etalată cu atâta siguranţă de sine, nu ştii ce ai mai putea răspunde. De unde ai mai putea începe. Să începi să-l informezi pe dl. I. N. C., profesor de Mistică şi Ascetică la Teologie, despre conţinutul „periferic" al credinţei ortodoxe, după Soboarele Ecumenice şi după dogmatiştii Sfinţii ai Bisericii? Să-i vorbeşti despre sfintele lui Dumnezeu Taine — care acolo, la „periferie" stau? Să-i arăţi că nu se pot—de dragul dumnealui—arunca toate slujbele Bisericii, toate odoarele, toate icoanele, toate Pravilele şi Predaniile, pe care, peste veac, le-a întărit Biserica? Să-i pui în faţă hotărârea Soborului VII Ecumenic:

„Dacă cineva învaţă, sau condamnă, în vreun fel, ceiace Biserica consfinţeşte: fie cartea Evangheliilor, ori chipul crucii, ori vreun alt chip, ori Moaştele vreunui Mucenic; sau dacă cineva încearcă să dărâme predaniile Bisericii sobornicesti, ori foloseşte la treburi lumeşti sfinţitele vase, ori mânăstirile care trebue respectate, de este episcop sau cleric, să fie depus din treaptă; iar de este monah ori mirean, să se afurisească [8])"

Şi iarăşi:

„Anatema asupra aceluia care nu cinsteşte Icoanele făcute în numele Mântuitorului, sau al Sfinţilor [9])".

4) Nichifor Crainic, Cuibul cu barză, în „Gândirea", an, III, nr. 11.

5) ibid.

6) ibid.

7) ibid.

8) *Hefele*, Histoire des conciles, d'après les documents originaux, tome III, deuxième partie, p. 733.

9) ibid, pag. 774.

Să aducem la cunoştinţa teologului I. N. C. învăţătura despre Sfintele Icoane şi despre Sfintele Moaşte a Sfântului Ioan Damaschin — căruia al şaptelea sobor ecumenic îi împleteşte „cununi de laude" numindu-l „luminător care luminează în lume, cuvânt al vieţii ţiind"? Impotriva dogmatistului I. N. C. (cel cu trupurile Sfinţilor morte în pământ) iată ce învaţă Sfântul Ioan Damaschin despre Sfintele Moaşte:

„Pentru că trup mort cum poate să facă minuni? Cum, dar, printr'ânşii draci se gonesc, boale se depărtează, bolnavi se tămăduesc, orbi iarăşi văd, leproşi se curăţesc, ispite şi necazuri se risipesc, toată darea cea bună dela Părintele luminilor printr'ânşii se pogoară la ceice cu neîndoită credinţă cer" [10]).

Sau să-i punem sub ochi canonul 7 al Soborului Ecumenic din anul 787:

„Deci câte cinstite biserici s'au sfinţit fără de sfinte Moaşte ale Mucenicilor, poruncim să se facă punere de Moaşte, cu obişnuita rugăciune; iară cel ce va sfinţi biserici fără de sfinte Moaşte, să se caterisească fiindcă a călcat predaniile Bisericii".

Să-i arătăm d-lui I. N. C că Sfântul Vasilie cel Mare numeşte pe Sfinţi „puternici mijlocitori" la Dumnezeu? Sau să-i aducem învăţătura Sfântului Ioan Gură-de-Aur şi a sfântului Grigorie Teologul despre sfintele Moaşte, care „chinuesc pe diavoli" şi „slobozesc pe cei ce gem sub legăturile lor tari"? Să-i spunem că Sfântul Efrem Sirul, Sfântul Ambrozie şi toţi Sfinţii şi marii Dascăli ai Bisericii învaţă... împotrivă-i? Inutil! Ar trebui să aducem aci toată doctrina şi toată practica Bisericii, dintru început până în ziua de azi. Iar Misticul I. N. C., profesor de teologie ortodoxă, ar cere — ca adventiştii — un *citat* din Evanghelie, pentru întărirea autorităţii Bisericii.

In „Puncte cardinale în haos", repezindu-l pe domnul N. Iorga, cavalerul Ion Nichifor Crainic, apărându-se de învinuirea de irresponsabilitate, mărturiseşte cu fermitate:

„Irresponsabili, domnule Iorga? Linia noastră e a lui Bălcescu. E a lui Eminescu. E a tuturor celor carî s'au răsucit româneşte şi creştineşte în rugul vedeniei unui Paradis, din care alţii şi-au calculat căderea pentru vanităţi ucigătoare de suflet. A fost şi al domniei tale. Dar pentru grăunţele onorurilor, noi n'am vândut-o! In ceasuri de groază, în zile negre ca mormintele, în săptămâni şi luni de urgie, noi am stat drepţi, neclătinaţi, responsabili de ultimul cuvânt pe care l-am scris. *Căci doar despre asta era vorba: de rostul nostru ca scriitori, şi de nimic altceva! Noi, domnule Iorga, am fost noi! Şi nimeni dintre cei carî vor veni nu va putea scrie despre atitudinea noastră cuvinte asemenea celor chinuite de noi aci în infinită tristeţe pentru un dezastru moral* [11])".

Nu-i vom face d-lui Ion Nichifor Crainic ofensa de a-l socoti irresponsabil, când dânsul ne declară, dela răsunchi, că în toate zilele vieţii sale a stat *„neclătinat, responsabil pentru ultimul cuvânt pe care l-a scris"*.

Dar atunci va conveni şi nevinovatul „stegar" de odinioară al Ortodoxiei că actualul Profesor de Teologie este un ignorant sinistru.

---

10) Dogmatica, cartea IV, cap, 15.

11) *Nichifor Crainic*, Mărturisire de credinţă, în „Puncte cardinale în haos", Bucureşti, 1936.

G. Racoveanu

Din scrisoarea de răspuns a Stareţului Paisie către Stareţul Atanasie, din Sfântul Munte. Pentru Pravila bisericească.

De vreme ce pricina scrisorii tale, părinte, pe carea mi-ai scris-o, nu este — precum am zis — alta decât Pravila bisericească, de carea, învăţându-mă, scrii ca să nu fie, nici decum, trecută cu vederea, de vreme ce pe aceasta au luat-o sfinţii dela Apostoli, — ia acum aminte bine în ce fel ţin eu această Pravilă; şi atunci toată îndoiala pe carea o ai asupra mea o vei arunca dela inima ta.

Dumnezeiasca Liturghie, din vremea sfinţilor Apostoli şi până în vremea sfântului Vasilie-cel-Mare, era a sfântului Iacov fratele lui Dumnezeu, — slujindu-se în întreaga Biserică. Pe această dumnezeiască Liturghie, sfântul Vasilie-cel-Mare, mai puţin, iară sfântul Ioan Zlatoust, mai mult, cu Duhul Sfânt, au scurtat-o. Aşa să înţelegi şi despre Pravila bisericească, pe carea sfinţii Părinţi au luat-o chiar dela sfinţii Apostoli. Dar ce luară? Numai pricina *vremilor în care se rugau sfinţii Apostoli, iară nu Pravila desăvârşită, precum o ţine acum sfânta, sobornicească noastră Biserică a Răsăritului. Că în vremea sfinţilor Apostoli nici Tropare n'au fost, nici Condace, nici Canoane, nici Minee, nici Octoih, nici Triod, nici Penticostar, nici multe altele pe care le ţine acum sfânta Biserică. Fiindcă toate acestea nu într'o singură vreme, ci în multe vremi şi ani, de mulţi sfinţi Părinţi, cu Duhul Sfânt, s'au alcătuit şi s'au dat sfintei, sobornicestii şi apostoleştii Biserici.*

Şi sfinţii Părinţi au poruncit ca această Pravilă să nu fie trecută cu vederea ci să se ţie în sfintele şi cinstitele lavre şi în monastirile cele cu viaţă-de-obşte şi în toată lumea, în toate bisericile mireneşti şi în tot locul unde se află rânduiala preoţiei; ca să fie o împreunare şi o gândire la toţi pravoslavnicii creştini. Şi aşa, până acum, cu darul lui Dumnezeu, peste toată lumea pe unde se numeşte Creştinătate, netrecută şi neschimbată se păzeşte această Pravilă. Că de vei merge în Rusia, de vei merge la Ierusalim, sau aici în Sfetagora, sau şi la sfârşitul pământului, pretutindenea la pravoslavnicii creştini, — în lavre, în monastiri, în bisericile mireneşti şi oriunde se află rânduiala preoţiei — precum am zis — vei afla această bisericească Pravilă păzindu-se, de obşte, cu toată păzirea şi cu toată frica lui Dumnezeu. Şi pentru o săvârşi, întreagă şi desăvârşit, această Pravilă bisericească, trebue să fie citeţi şi cântăreţi, ipodiaconi şi diaconi şi preoţi şi altă rânduială bisericească, — precum au aşezat, cu Duhul Sfânt, sfinţii Părinţi la sfintele a toată lumea Soboare şi au lăsat sfintei sobornicestii şi apostoleştii Biserici. Dară dacă aşa este (şi cu adevărat aşa este!), atunci să iei alci aminte, cu toată înţelegerea, ca să cunoşti Pravila bisericească deplin, întreg şi desăvârşit, precum se ţine în sfânta şi dumnezeiasa Biserică.

Celor ce au sărutat viaţa pustnicească şi cari şed întru fără-de-grijă — călugărilor — neflind ei nici citeţi, nici cântăreţi, nici ipodiaconi, nici diaconi, nici preoţi, ci doar călugări proşti, — nu le-au poruncit lor sfinţii Părinţi, — nici înainte de Soboare, nici în vremea Soboarelor, nici după Soboare, să o citească desăvârşit, nelăsând nimica. Şi aceasta pentru multe şi felurite pricini. Una, ca să nu se nesocotească rânduiala bisericească; fiindcă dacă ar fi şi călugăr prost şi ar împlini Pravila bisericească, întreagă şi desăvârşit, precum s'a legiuit în sobornicească Biserică, — atunci ar însemna că s'a hirotonisit pe sine citeţ şi cântăreţ şi ipodiacon şi diacon şi preot. Şi aceasta n'ar fi fost păzire a Pravilei bisericeşti; ci spargere şi risipire şi micşorare ar fi fost rânduelii bisericeşti. Să iei, dar acum aminte: Dacă eu, călugăr prost, neflind în nici o treaptă a preoţiei, aş fi început, la Pravila mea, la Utrenie, sau la Ceasuri a ceti sfânta Evanghelie, sau Ecteniile, sau Vosglaşeniile şi Prochimenul şi altele ce se cuvin preoţeştii rânduieli, ar fi fost, oare, această Pravilă a mea după porunca sfinţilor Părinţi? Nicidecum! Ci acest lucru al meu ar fi fost semnul nebuniei mele celei mai de pe urmă...

. . . . . .

Sfinţii Părinţi, dând, la sfintele a toată lumea Soboare, rânduială şi pravilă sfintei şi sobornicestii Biserici, carea să nu treacă, nicidecum, au poruncit ca pravila una şi aceiaşi să fie în sfânta Biserică din întrega lume, pentru o gândire şi o împreunare a tuturor pravoslavnicilor creştini cari se află în toată lumea. Dară călugărilor celor ce locuesc la pustietate, niciodată, nicăiri, nu le-au poruncit sfinţii Părinţi ca pravila lor să fie una, peste toată lumea. O singură

Pravilă sobornicească şi împreunată poruncesc sfinţii Părinţi pustnicilor: să nu fie niciodecum deşerţi de lucrarea cea duhovnicească, ci pururea să petreacă în rugăciune, în ispitirea gândurilor, în aducerea aminte de moarte şi în citaniile dumnezeeştii Scripturi; în cântarea Psaltirii şi în alte lucrări plăcute lui Dumnezeu. Şi pentru acela sfinţii pustniceşti monahi, în loc de rânduială bisericească în vremile cele rânduite, ţineau pravila lor în multe feluri....

Şi aceasta, precum am zis, nu era vre-o împotrivire a lor asupra Bisericii; ci mai vârtos o împreunare şi un gând. Că sfinţii pustniceşti părinţi alegeau totdeauna din a lor pravilă nu calea cea înaltă, ci pe cea mai proastă, precum grăeşte sfântul Nil Sinaitul, — precum scrie despre aceasta sfântul Sofronie, patriarhul Ierusalimului. Dară dacă nu te vei încredinţa sfinţia-ta de aceasta şi vei spune mie că în vremile cele de demult încă nu era Pravila Bisericii aşezată după rânduiala aceasta de acum şi pentru aceia, cine cum a vrut, aşa a ţinut Pravila, eu îţi răspund că şi atunci, măcar deşi nu era Pravila Bisericii atât de împlinită precum este acum (de vreme ce multe din cântările cele plăcute lui Dumnezeu, precum: Octoihul, Triodul şi celelalte, s'au dat pe urmă, prin Duhul Sfânt, Bisericii) totuşi, în felul în care a fost ea atunci, una *a fost şi atunci, peste toată lumea, în sfânta lui Dumnezeu Biserică, pentru un gând al tuturor. Dar părinţii cei pustniceşti nu aveau nici atunci — precum nu au nici acum — acelaşi Pravilă. Şi spre mai marea ta încredinţare îţi voiu scrie, aci, puţintel din Paterica Schitului, ca să cunoşti că Pravila pustnicilor nu a fost una cu a monastirii. Numai să iei aminte:*

Un pustnic oarecare a întrebat, oarecând, pe marele Varsanufie, zicând: „Cum se cade să petreacă cei ce sânt la singurătate?" A răspuns lui: „Ceasurile şi Pesnele sânt porunci bisericeşti şi sânt bine alcătuite, pentru o împreunare a tuturor, în vieţile cele de obşte şi în lume. Dară schitenii nici Ceasuri nu au, nici Pesne nu grăesc; ci la singurătate petrecând, rucodeală şi învăţătură şi puţină rugăciune fac". Şi, mai jos, iar grăeşte:

„Dară la cântările cele de seară, doisprezece psalmi grăesc, aşijderea şi noaptea tot doisprezece. Şi după psalmi şed la rucodeală şi cineva grăeşte psalmi de post, şi cineva ia seama la gândurile sale şi la vieţile sfinţilor; şi alte ori citeşte cinci, sau opt foi şi iară se apucă de rucodeală şi de altele".

Dintru aceasta poţi să înţelegi că nici mai nainte Pravila sfinţilor părinţi din pustie nu era una cu a monastirilor. Şi nici acum nu este una.

Dară dacă mă vei întreba: în ce fel nu este astăzi Pravila părinţilor celor pustniceşti una cu a monastirilor? eu îţi voiu arăta şi din cuvintele tale; numai să iei aminte.

Scrisoarea Prea Cuviosului Părintelui nostru Paisie, Arhimandrit şi Stareţ sfintelor monastiri Neamţul şi Secul, cătră sfinţia-sa Părintele Agaton, nacialnicul Schitului Poiana Voronei, asupra hulitorilor sfintei rugăciuni a Domnului nostru Iisus Hristos. *Prea Cinstite Kir Agatoane Ieroshimonahe, Nacialnice al Sfântului Schit Poiana Voronei, împreună cu cei în Hristos fraţi ai sfinţiei-tale, mântueşte-te în Domnul!*

Scrisoarea sfinţiei-tale, dinpreună cu jalba sfinţilor părinţi ai soborului sfinţiei-tale, cea dată vouă asupra ieromonahului Teopempt, hulitorul părinteştilor cărţi ale prea cuvioşilor şi pe Dumnezeu purtătorilor Părinţilor noştri—carî învaţă despre lucrarea minţii, adecă despre rugăciunea lui Iisus— cu bucurie am primit-o prin iubitul în Domnul fratele nostru duhovnicul Iachint. Şi toate cele într'însa scrise înţelegându-le, am proslăvit pe Dumnezeu, că într'aceste de pe urmă vremi, vrednice de plâns şi de tânguit, în care s'a stins dintre monahi, mai cu totul, dumnezeiasca râvnă şi dragoste către cărţile cele părinteşti — care învaţă despre adevărata lucrare a Poruncilor dumnezeeştilor Evanghelii, şi despre sfinţita rugăciune a lui Iisus, carea singură cu mintea în inimă se săvârşeşte — întru voi, cu dumnezeiasca Lui purtare de grijă, încă până acum se află. După carea dumnezeiască râvna aceasta, adunându-vă voi în sfânta biserică, aţi chemat pe mai sus pomenitul hulitor, ca să răspunză pentru hulele sale; şi acela neascultând şi nevrând a veni în biserică, siliţi aţi fost a merge voi la dânsul la chilie şi a-l întreba pe el: pentruce vă numeşte el pe voi eretici? Iară el tuturor v'a răspuns vouă, numind toate cărţile cele părinteşti deşarte şi pe voi, pe toţi, împrelestiţi şi rugăciunea lui Iisus erès, şi ca şi cum ar fi ieşit din munţii Moşanului, — vărsând şi alte cuvinte de hulă şi mincinoase şi fără de minte şi nebuneşti şi

bârfele. Şi la sfătuirea cea duhovnicească a duhovnicului nostru Iachint, care-l sfătuia să înceteze a huli învăţăturile sfinţilor Părinţi şi sfânta rugăciune a lui Iisus, a poftorit aceleaşi hule ale sale. Deci sfinţia-ta, văzând năravul lui cel nepocăit, şi necontenirea-i în hulire, cu învoirea sfinţilor părinţi şi fraţi scrieţi către mine, numindu-vă pe voi stromani, şi cerând ca, întru acest lucru, să nu vă las pe voi. Şi lucrul acesta, deşi nu să atinge de mine, nici nu priveşte către mine — fiindcă sfântul lăcaş al vostru nu atârnă de mine — cu toate acestea, văzând credinţa voastră cea după Dumnezeu şi dragostea cea către mine şi râvna voastră cea dumnezeiască spre această sfinţită rugăciune şi spre cărţile părinteşti, şi împreună pătimind pentru scârba şi necazul vostru cel pricinuit sufletelor voastre din hulirile cele asupra unor sfinţenii ca acestea, — pentru dragostea lui Dumnezeu am gândit a vă arăta vouă, din parte, de unde a început, într'aceste vremi ale noastre, hula aceasta.

Intru începutul venirii noastre, din sfântul munte al Atonului, într'acest pravoslavnic şi creştinesc — iară mai vârtos decât acestea: iubitor şi primitor de streini — pământ al Moldaviei, — încă petrecând eu în mânăstirea Dragomirna, am auzit cum că din munţii Moşanului, dela oarecarele deşert la minte filosof monah, nu numai asupra prea sfintei şi prea neprihănitei rugăciuni a lui Iisus, carea cu mintea în inimă să săvârşeşte, (pe carea hulitorul acesta, spre vecinica-i osândă — de nu se va pocăi — o numeşte erès); ci şi asupra tuturor sfinţilor Părinţi, şi asupra sfintelor cărţi ale lor, care învaţă despre această sfântă rugăciune, are prea spurcate şi prea urâte, şi de auzul nostru, până atuncea, ne mai auzite şi nesuferite hule, prin care hule — diavolul din gura lui vorbind — oare câţi monahi, uşori de minte, atâta s'au vătămat, în cât şi cărţile cele părinteşti în râul Teastinului le-au aruncat. Şi nu s'a îndestulat a scoate hulele numai cu prea spurcata-i limbă, ci încă s'ar fi apucat ca şi cu mâna, prin scrisoare, să hulească şi să surpe această dumnezeiască lucrare a rugăciunii şi cărţile cele părinteşti, care învaţă pentru aceasta. Dar îndată a orbit, — Dumnezeu ne slobozind ca această rea lucrare a lui să iasă. Cu toate acestea, până acum, precum vedem, nu s'a prăpădit de istov acea hulă, carea s'a arătat dela hulitoriul acesta — pe carele Dumnezeu să-l întoarcă spre pocăinţa cea adevărată, ca să nu piară, în veac, împreună cu blestematul Varlaam Calavritul, întâiul eretic hulitor asupra acestei sfinte rugăciuni a lui Iisus. (Pe carele Biserica lui Dumnezeu de trei ori l-au dat anatemei, sobornicește, şi până acum îl dă, în tot anul, în sfânta Duminecă a Pravoslaviei şi îl va da, până la sfârşitul lumii, cu aceste cuvinte: „Lui Varlaam şi Achindin şi următorilor lor şi diadohilor lor, anàtema, de trei ori!"). Precum însuşi Hristos adevăratul Dumnezeul nostru, dintru începutul credinţei pravoslavnice şi până acum, piatră de poticnire şi piatră de sminteală este necredincioşilor, iară credincioşilor mântuire sufletelor; precum încă şi mântuitoarea propoveduire cea evanghelicească. unora le este, după Apostol: mireasmă de moarte, spre moarte, iară altora mireasmă de viaţă, spre viaţă. Aşa şi această sfântă rugăciune, deşi s'a făcut piatră de poticnire şi piatră de sminteală celor ce n'au crezut şi s'au îndoit de dânsa—precum vedem din cărţile greceşti, care prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu s'au tipărit (ale prea cuvioşilor Părinţilor noştri Simeon Noul Bogoslov şi ale ucenicului său Nichita Stitat) — cu toate acestea nimeni, până în vremea sus numitului eretic, n'a îndrăsnit să scoată hulă, la arătare, sau cu graiul sau cu scrisoarea, asupra celei cu gândul lucrări a acestei rugăciuni şi asupra lucrătorilor ei. Ci cel întâi hulitor asupra acestei dumnezeeşti rugăciuni, acesta s'a arătat. Dintr'o latură a Italiei, ce să numeşte Calavria, a venit în pământul grecesc şi s'a sălăşluit mai întâi în Solun, unde petrecând, ca unul ce nu era departe de sfântul munte al Atonului, a auzit de călugării Sfântului Munte şi de această sfântă rugăciune. Şi îndată mândrindu-se cu înţelepciunea sa cea filosofească şi cu astronomia, a deschis spurcata sa gură şi a început a slobozi, întâi veninul, purtător de moarte, al hulii asupra rugăciunii carea cu gândul să săvârşeşte, şi asupra monahilor, hulindu-i şi numindu-i evhiţi (adecă rugători), şi omfiloştohi (adecă cu sufletul la bric), şi macalliani; apoi şi-a întors hula sa asupra a toată Biserica lui Dumnezeu şi asupra dogmelor Ei; numind zidire, Lumina cea nezidită şi pururea făcătoare a Dumnezeirii lui Hristos — carea din faţa Sa a strălucit în Tavor sfinţilor Săi Ucenici şi Apostoli. Aşijderea a numit făptură şi zidire pe toate de obşte fiinţeştile şi fireştile, care les dintr'una şi aceeaşi fiinţă şi fire a Prea Sfintei Treimi, ca din

soare strălucirea, lumina şi raza, fireşte şi ştiinţeşte (care sânt: lucrarea, puterea, lumina şi raza, darurile şi dăruirile, şi celelalte, care-s negrăite). Şi ereticul acesta şi ucenicul lui, Achindin şi ceilalţi următori şi diadohi ai lor, pe toţi pravoslavnicii creştini, cari propoveduesc cum că nimic nu este zidit întru Dumnezeu; ci toate nezidite şi deapururea fiitoare, a îndrăsnit a-i numi: doi — dumnezeiţeni şi mulţi — dumnezeiţeni, însuşi ei fără de Dumnezeu fiind. Pentru aceasta, s'a adunat — întâi asupra lui Varlaam, carele n'a ascultat cuvintele cele de multe ori şi scrisorile cele sfătuitoare ale Sfântului Grigorie Palmă şi n'a voit să să pocăiască şi să înceteze hulele sale, — sobor în sfântul munte al Atonului, de sfinţii părinţi ai Sfântului Munte, şi toate hulele lui le-au dat anatemei, sobornicește. Apoi, asupra acestor eretici şi a următorilor lor, în multe vremi s'au adunat în Ţarigrad, în biserica cea mare, patru prea mari Soboare ale înţelepciunii lui Dumnezeu. La două Soboare dintr'însele a fost Sfântul Grigorie Palamă, încă în cinul preoţesc; iară la al treilea a fost, fiind Arhiepiscop al Tesalonicului; iară al patrulea Sobor s'a făcut după pristăvirea Sfântului către Domnul. Şi la toate Soboarele acestea, după dovedirile cele nebiruite şi cele din toată dumnezeiasca Scriptură, şi din sfintele a toată lumea Soboare şi dela toţi sfinţii Părinţi, Păstori şi Dascăli a toată lumea, — după adevărata dovedire cea mai luminată de cât soarele, nevrând ereticii aceştia, adecă Varlaam şi Achindin şi Grigorà filosoful şi toţi următorii lor şi diadohii, să să pocăiască şi să ufuriasscă şi să anatemisască eresurile şi hulele lor; ci stăruind în dârzile şi în arătată împotrivire Bisericii lui Dumnezeu, — dumnezeiasca Biserică i-a dat, pe toţi aceia, de trei ori anatemei, sobornicește. Şi aşa, după mulţi ani ai năpădirii lor asupra Ei, săvârşindu-se ei, a primit alinare. Aşijderea şi pe călugări, prin cinstitele Soboare i-a arătat cum că sânt nevinovaţi de toate ereticeştile hule şi de clevetirile ce erau asupra lor. Şi dumnezeiasca rugăciune a lui Iisus — carea nu numai cu gura, ci şi cu mintea, în inimă se săvârşeşte — soare fără prihană fiind, a rămas soare, neîntunecat de întunerecul ereticeştilor hule; ci proslăvită de toată sfânta Biserică, ca un lucru dumnezeesc.

Pentru aceia, mă rog şi mă cuceresc sfinţiei — voastre şi a toatei întregi sfinte adunări a sfânt lăcaşului vostru, râvnă dumnezeiască şi credinţă neîndoită să aveţi spre cărţile părinteşti şi spre învăţăturile care într'însele se află, adecă: spre Scriptura cea dumnezeiască, spre toţi Învăţătorii a toată lumea, şi spre înţelegerea întregii sfinte Biserici, în toată unirea, fără nicio îndoire; pentru că unul şi acelaşi Sfânt Duh a lucrat, precum în Învăţătorii a toată lumea, aşa şi în sfinţii Părinţi învăţători şi povăţuitori ai vieţii călugăreşti. Şi într'amândouă părţile, pentru desăvârşita lor plăcere de Dumnezeu, le-au descoperit după cuviinţă tainele împărăţiei cerurilor, adecă adâncul dumnezeeştii Scripturi. Şi o învăţătură ca aceasta, ce să află în cărţile părinteşti, este adevărată povăţuire pe calea mântuirii, monahilor celor ce voesc să să mântuiască. Pe carea, cu tot sufletul ţiindu-o, fugiţi şi depărtaţi-vă de hulirile acestui hulitor asupra sfintelor cărţi ale purtătorilor de Dumnezeu Părinţilor noştri. Că unul ca acesta şi alţii de se vor mai afla asemenea lui, nicidecum nu pot să aibă pe vre unul din sfinţi martor relei socoteli şi hulelor lor; ci îşi au temella pe nisipul răzvrătitei şi protivnicei lui Dumnezeu înţălegeri. Că rătăcesc, din pântece şi grăesc minciuni, fiind învăţaţi de tatăl minciunii, diavolul, a huli împotriva adevărului. Iară voi credincioşi şi adevăraţi fii ai pravoslavnicii Biserici a lui Dumnezeu, ţiindu-vă de adevăr, fiţi întemeiaţi pe piatra cea neclătită a credinţii, având adevărata lucrare a Poruncilor lui Hristos, iară pentru această prea sfinţită rugăciune atâta mulţime de martori: pe prea cuvioşii şi de Dumnezeu purtătorii Părinţii noştri, (a căora cuprindere, în scurt, lângă aceasta o şi împreunez), ca să urmaţi, cu toată osârdia, sfintelor învăţături, silindu-vă cu sufletul şi cu trupul spre tot lucrul bun şi plăcut lui Dumnezeu, după puterea voastră, ajutorindu-vă darul lui Dumnezeu.

Iară cu hulito iul acesta, de nu va vrea să se pocăiască, vă poftesc şi vă rog să n'aveţi cu dânsul nici o împărtăşire. Şi încă: de va fi cu putinţă, depărtaţi-l, cu dragoste, dela voi, ca să petreceţi viaţa voastră cu linişte şi pace, fără de toată turburarea, spre slava lui Dumnezeu şi spre mântuirea sufletelor voastre; pe carea cu toată osârdia poftindu-v'o, rămât

Al sfinţiei-voastre, şi al toatei cei în Hristos frăţimei voastre, doritor spre tot lucrul bun desăvârşitei sporiri şi pentru bine-priimita voastră rugăciune pentru mine

păcătosul, către Dumnezeu, prea osârdnic doritor,

Paisie Arhimandrit şi Stareţ Sfintelor monastiri Neamţul şi Secul.

Sfârşitul scrisorii Stareţului Paisie către Dimitrie preotul din Poltava..... *Prin scrisoarea aceasta, iată şi despre mine te vestesc că, din îndurarea lui Dumnezeu, încă în viaţa aceasta mă aflu, măcar deşi cu slăbiciune trupească; având neîncetată scârbă şi durere sufletească, gândind la faţa cu carea voiu sta înaintea înfricoşatului Judecător, şi la răspunsul pe care-l voiu da pentru atâtea suflete ale fraţilor cari s'au dat pe sineşi mie întru ascultare, neputând a răspunde nici măcar pentru al meu ticălos suflet; văzându-mi, în toate, slăbiciunea mea cea sufletească şi neputinţa, şi neputând în nici un lucru bun să fiu fraţilor spre chip, precum cere datoria unei vieţi ca aceasta. Nădejdea, neîndoită, a mântuirii mele o am numai la Dumnezeu şi la Născătoarea de Dumnezeu, prin rugăciunile fraţilor ce vieţuesc cu mine, măcar de şi sânt nevrednic. Şi nu mă desnădăjduesc că milostivirea cea negrăită şi neajunsă a lui Dumnezeu se va vărsa şi asupra ticălosului meu suflet. Iară de nu se va vărsa, ci cu judecata cea dreaptă a lui Dumnezeu, la veşnica muncă voiu fi osândit, după faptele mele cele rele, binecuvântat fie Dumnezeu! Că vrednic sânt de aceasta, pentru a mea nepurtare de grijă de Poruncile lui cele dumnezeeşti.*

Numai pentru atâta rog, totdeauna, a Lui milostivire: ca cu mila Sa pentru osteneala cea prea mică pe carea o voiu fi făcut cândva, sau o fac, pentru această obşte şi adunare şi viaţă în numele Lui cel prea sfânt, să mă învrednicească pe mine doar acestei milostiviri a Lui: ca să văd, ca bogatul pe Lazăr, în sânul lui Avraam pe fiii mei cei duhovniceşti — pe adevăraţii robi şi răbdători ai chinurilor lui Hristos, întru împărăţia Lui cea cerească; ca pentru a lor rea pătimire în ascultare, să aibă a se sătura de vederea feţii Lui cel dumnezeeşti, cu îngerii şi cu sfinţii cari, întru ascultare, au bine-plăcut Lui. Şi aceasta mi-ar fi deajuns, în loc de orice plată.

Însă pentru ale lor sfinte rugăciuni, nădăjduiesc, ticălosul de mine, să mă şi mântuesc. Pentra care lucru, şi pe sfinţia-ta te rog, ca lui Dumnezeu să te rogi pentru mine, rămânând eu întru totul smerit, adevărat şi de mântuire doritor,

Al tău adevărat prieten.

Din viaţa şi nevoinţele Cuviosului Părintelui nostru Paisie, alcătuită de Platon shimonahul, tălmăcită de Kiriac duhovnicul şi dată în tipar, în sfânta monastire Neamţul, la anul mântuirii 1836; iară acum dată pe slovă nouă şi graiu îndreptat:

Iară Fericitul îşi cheltuia zilele şi nopţile cu fraţii cei din limba moldovenească, Macarie şi Ilarion, dascălii, şi cu cei ce ştiau bine limba elino-greceaşcă, ostenindu-se cu tălmăcirea de cărţi părinteşti şi bogoslovesti, pe limba moldovenească şi slavenească. Din care cărţi, când se adunau toţi fraţii din ascultările cele din afară, şi sosea postul Naşterii lui Hristos, începea a face învăţătură sobornicească, în toate zilele, afară de Dumineci şi sărbători, — dela săptămâna întâia a Postului, până în Sâmbăta lui Lazăr. Că adunându-se, seara, toţi fraţii în trăpeză şi lumânările fiind aprinse, venea Fericitul şi şezând la locul său obişnuit, deschidea cartea cea pustnicească a sfântului Vasilie-cel-Mare, sau a sfântului Ioan Scărarul, sau a sfântului Dorotelu, sau a lui Teodor Studitul, sau a sfântului Simeon Noul Bogoslov, sau altă carte de a purtătorilor de Dumnezeu Părinţi. Şi într'o seară se făcea învăţătură pe limba slavenească, iară într'alta pe limba moldovenească. Şi când se făcea învăţătura într'o limbă, fraţii din cealaltă limbă ceteau Pavecerniţa. Iară Fericitul, făcând învăţătură, îndată le şi tâlcuia. Şi tâlcuindu-le, aducea mărturie din sfânta Scriptură; din cea Veche şi din cea Nouă şi din învăţăturile sfinţilor Părinţi. Şi grăia aşa:

Fraţilor, se cuvine nouă, cu inimă înfrântă a face pocăinţă, după cum grăesc dumnezeeştiiPărinţi. Că zice Ioan al Scării: că de petrecem orice mare nevoinţă a noastră, toate's prefăcute şi deşarte dacă nu ne am câştigat durerea inimii! Şi Grigorie Sinaitul grăeşte: că durerea inimii şi smerenia şi osteneala ascultării, după puterea fiecăruia, ştie, cu inimă dreaptă, să facă lucrul cel adevărat! Şi tot el zice: că toată lucrarea, trupească şi duhovnicească, fără osteneala cea din durerea inimii, niciodată nu aduce roadă celui ce o face; pentrucă nevoinţă este împărăţia cerurilor şi nevoitorii o răpesc pe dânsa, — aşa grăeşte Domnul!...

Naţionalism şi Ortodoxie. Discuţia asupra raporturilor dintre ortodoxie şi naţionalism — începută de domnul Radu Dragnea şi pusă pe adevăratul ei drum de domnul Nae Ionescu — s'a împotmolit: a năvălit lumea luminată (ori altfel) şi s'a ales praful de ea

Multe s'au scris în chestia asta. Mai toată lumea naţionalistă, mai mult sau mai puţin ortodoxă, şi prevăzută cu condei, s'a pronunţat. Şi discuţia s'a înfundat. Aşa a fost să fie !

O recapitulare a celor ce s'au spus e inutilă: s'au spus atâtea lucruri cari n'au nici un fel de legătură cu problema. Şi e explicabil: oameni, foarte cumsecade altfel, dar cari n'au *teologhisit* niciodată, au avut pretenţia să rezolve o problemă de teologie. Fiindcă acesta este adevărul: *problema raporturilor dintre Ortodoxie şi Naţionalism este o problemă teologică.* Deci, ce lumină ar putea aduce, în atacarea acestei probleme, un om care nu ştie — n'a avut cum să ştie — ce este Ortodoxia. Fiindcă înţelegerea — dreapta înţelegere — a Ortodoxiei, presupune osteneală mare, de mulţi ani, în acea „smerită cugetare" de care vorbesc marii bogoslovi călugări. Să trecem, deci.

Pentru folosul nostru, al cetitorilor *Predaniei*, vom reţine precizările Profesorului, făcute cu acest prilej Şi anume:

a. *Naţiunea nu e numai categoria logică, ci şi colectivitatea reală care ne defineşte pe fiecare din noi; locul, cadrul şi principiul întregii noastre acţiuni şi existenţe în veac;*

b. *Naţionalismul este atitudinea care trage toate consecinţele îngăduite din constatarea faptului firesc şi necesar că orice om aparţine — fără putinţă de sustragere — unei naţiuni;*

c. *Căci fiecare din noi nu suntem* fiecare din noi, *ci aşa cum ne hotărăşte structura comunităţii de destin,* naţia *din care facem parte;*

d. *Să nu se confunde* **cuvântul** lui Dumnezeu *care este* absolut, *cu* **trăirea** cuvântului lui Dumnezeu de către oameni, *care trăire, fiind un fapt istoric, este* relativă. **G. Racoveanu**

Mirele Bisericii din Maramureş. O mai veche hotărâre a Congresului Naţional Bisericesc se va plini în curând. In *„Monitorul Oficial"* Nr. 167 din 23 Iulie 1937 a apărut decizia Consiliului de Miniştri, prin care „se înfiinţează, sub rezerva aprobării ulterioare a Majestăţii Sale Regelui, pe ziua de 1 Iulie 1937, *Episcopia Ortodoxă Română a Maramureşului,* ca sufragană a Mitropoliei Bucovinei", şi prin care se mai statorniceşte reşedinţa episcopală, se delimitează jurisdicţiunea eparhială şi se stabileşte că retribuţia clerului şi cheltuelile necesare înfiinţării şi funcţionării nouei episcopii vor fi suportate de Mitropolia Bucovinei, până la 1 Aprilie 1938 — după care urmează a fi prevăzute în bugetul Statului.

Împlinită forma legală şi asigurată — prin dărnicia şi adânca înţelegere a I. P. S. Visarion, Mitropolitul Bucovinei —şi întreţinerea materială, încă dela începutul toamnei s'au început pregătirile pentru organizarea eparhiei şi constituirea forurilor statutare, care împreună cu Marele Colegiu Electoral bisericesc să aleagă pe episcopul Maramureşului. Alegerea se pare că se va face înainte de 1 Ianuarie, termen la care expiră mandatul actualului Congres Naţional Bisericesc.

O dată cu aceste pregătiri, au răsărit şi peţitorii noului scaun vlădicesc, pentrucă — după cuvântul Apostolului Pavel — „cine doreşte episcopie, bun lucru doreşte". Candidaţii au pornit în noua eparhie, după angajarea voturilor. Merg din politician în politician pentru recomandaţii şi aranjamente. Fac temeneli episcopilor eparhioţi şi jurăminte de credinţă puternicilor mitropoliţi. Scotocesc pungile pentru câştigarea presei. Se fotografiază din nou, pentru alcătuirea „biografiilor". Deslănţuesc iarăşi războiul regionalist, căutând fiecare justificări pentru preferarea lui însuşi.

Cei mai aprinşi după vrednicia cârjei Maramureşului şi după demnitatea de „prinţ bisericesc" sânt văduvoii, sau — după un cuvânt mai vechiu — „bâbarii". Starea episcopatului de astăzi încurajează toate faptele şi năzuinţele lor. Căci mai mult de jumătate din arhiereii cu eparhii sau fără eparhii sunt ajunşi acolo din văduvie. Iar dintre aceştia o bună parte au urcat pe scaunul episcopesc de-adreptul dela tribunal, după ce divorţaseră de preotese. Eparhiile au devenit astfel moşii de arendat nepoţilor, ferme de crescut fetele, bunuri de închiriat neputincioşilor feciori, bănci de plătit pensiile alimentare fostelor neveste şi actualelor.., îngrijitoare la bătrâneţe. Dregătoriile şi oficiile eparhiale au ajuns prilejuri de înspăimântătoare târguială şi furioasă licitaţie, pentru întreţinerea familiei. Numirile şi înaintările preoţeşti au trecut şi trec pela casieriile rudelor. Iară dinarul eparhiei a îngrăşat zestrea ginerilor, până la scandal. Feudele au apoi avantajul că sunt îngrădite şi ocrotite de autonomie, încât ministrul care cearcă să desluşească ceva din afacerile episcopului este lovit cu legea peste nas. Se cunosc episcopi bâbari cari au agonisit în scurt timp dela „fărâma de eparhie" între 7 şi 50 de milioane lei, numai pentru suflet; afară de zestrea fetelor şi micile cheltueli de... buzunar.

Se înţelege, deci, de ce presviterul văduv — afară de neînsemnate excepţii — aleargă după

„greaua sarcină" a episcopatului, după „umilința slujirii", după „jugul" arhieriei și „voturile" călugăriei, de care se poate deslega a doua zi după învestire.

Unul, dintre cei mulți, care prețuește slujirea până la moarte, jugul arhieriei și povara cârjei episcopești, este smeritul preot dela Biserica Bradu-Boteanu din București, inspector în Ministerul Cultelor: *Mitrucă Antal.*

Os de patriarh și nepot adevărat, părintele Mitrucă a descins în București cu numeroasele sale surori, frați și rudenii. „Regățenii" fără suflet i-au îmbrățișat pe toți. Iar familia Antal se jertfește astăzi pentru neamul nostru și pentru Hristos în cele mai din urmă posturi bisericești: preoți la bisericile cu averi proprii, inspectori, însărcinări oficiale în străinătate, comisioane arhiepiscopești, consilieri particulari, una sau două slujbe în cancelaria eparhială.

Statul de serviciu personal și al familiei, în slujba și pentru nesfârșita fericire a Bisericii românești, a îndemnat pe părintele Mitrucă să desăvârșească jertfirea sa. Încât, după săvârșirea episcopului Stroie al Armatei, a candidat la episcopatul militar. Un neașteptat accident a lipsit armata și clerul militar de această prețioasă jertfire: nu se *transcrisese* încă divorțul dintre presvitera și presviterul Mitrucă Antal. Așa că Sinodul cu toată nesfârșita lui bunăvoință n'a putut să-i dea vot de arhiereu, sfintele canoane fiind încă în vigoare, până la definitiva lor abrogare.

S'a ivit, însă, noul prilej de jertfă: episcopia Maramureșului. Ardelenii socotesc că s'au achitat de învinuirea de „regionaliști" și au plătit descălicarea lor în regat — prin alegerea ca episcop militar a moldoveanului Partenie Ciopron. Au hotărât — așa dară — în soborul dela Sibiu să ceară reparații, prin alegerea celui mai inteligent dintre ardeleni, osul patriarhicesc: preotul Mitrucă Antal. I. P. S. Mitropolit Nicolae al Sibiului, dând o satisfacție și sprijin nepotului, câștigă bunăvoința și poate chiar recomandarea unchiului pentru o eventuală vacanță la București. Iar prin rotație, fiecare dintre ierarhii ardeleni promovează către locuri mai bune.

Astfel, părintele Antal a desăvârșit divorțul, transcriindu-l. Jugul servirii arhierești îl îmbie. Deocamdată ia „contact" cu stările din Maramureș. Vrea să-și cunoască turma și să-și însemneze colaboratorii. Se vorbește chiar că cei trei mitropoliți interesați au căzut de acord asupra lui. Adunarea eparhială, croită din vreme din deputați devotați, va cere la timp Marelui Colegiu Electoral consfințirea părintelui Antal, după principiul introdus în lege și întărit de ardeleni, ca să se țină seama la alegerea episcopului de dorința eparhiei, exprimată prin delegații săi. Și așa, înainte de sărbători chiar, Biserica ortodoxă română va avea pe noul său episcop de Maramureș: preotul Mitrucă Antal (în călugărie, poate, altfel).

Noi, însă, nu credem. Nădăjduim, încă, în bunul simț al oamenilor, în rușinea și în frica lor de Dumnezeu.

Experiența cu cei treisprezece arhierei văduvi actuali — și cei mai înainte de ei — s'a dovedit în Biserica românească înfricoșată. Necredința acestor oameni, cari abia și-au îngropat preotesele, când nu s'au divorțat adhoc de ele, sărind apoi în episcopat, a paralizat orice duh de viață, orice lucrare a lui Dumnezeu și orice călăuzire a Duhului Sfânt în Biserică. Linia pe care merge Sfântul Sinod, cu asemenea membri, de un cârd de vreme, este înfricoșată. Toată istoria bisericească de după războiu este o întrecere, ca la curse, pentru dezrădăcinarea Bisericii românești din ortodoxie, din sfânta și dreapta credință. N'a fost reformă mai nebună, n'a fost târguire eretică, n'a fost vătămare de doctrină, n'a fost așezare împotriva ecumenicității, n'a fost rupere cu disciplina și cu ritualul de răsărit, cari să nu fi fost însușite de Sinodul episcopilor români și impusă clerului și turmei noastre drept-credincioase. Pe de altă parte, pofta de arginți, căpătuirea rubedeniilor și nerușinatul nepotism au gâtuit toată buna încercare a sporului bisericesc: au gâtuit școala, au împiedecat îmbogățirea literaturii și traducerilor teologice, au frânt avântul și promovarea elementelor tinere, au împiedecat misionarismul și răspândirea evangheliei, au otrăvit isvoarele de înviorare monastică, au împiedecat legăturile cu frații ortodocși de pretutindeni, au pierdut prilejurile de afirmare a ortodoxiei românești în țările bântuite de ateism, au lăsat la mezat și în părăsire fântânile noastre de însuflețire creștină: Mormântul Domnului și Muntele Atonului. Iar scandalurile sentimentale ale unora dintre ierarhi au vătămat sporul de înduhovnicire al credincioșilor și au zămislit prin reviste, foi, jurnale și cărți de literatură, un văzduh de cadavru.

Nădăjduim deci că alegătorii, preoți și mireni, din Marele Colegiu Electoral nu vor adăuga la șirul unor astfel de arhierei încă unul asemenea lor. Pentrucă vor lua asupra lor întreaga răspundere a ticăloșirii noastre bisericești — răspundere față de neam—pe care o vor da la timpul nu prea îndepărtat.

Nădăjduim, încă, în ieșirea din umbră și interes a celor câțiva episcopi și mitropoliți buni, pe cari îi doare inima de toropeala și nimicirea din Biserică și cari în sinea și convorbirile lor se plâng și se văicăresc. Nu vor putea să frângă cercul de fier al interesaților și blestemata falangă a ardelenilor,

prin el, prin prietenii lor, prin deputaţii lor din congres; dar o împotrivire pe faţă, sinceră şi cinstită, ar însemna o lecţie la timp şi o desolidarizare cu cei ce vor să ucidă şi ce ne-a mai rămas.

Nădăjduim în luminarea de-o clipă a I. P. S. Patriah, care nu poate sprijini la episcopat un nepot *divorţat numai în vederea scaunului dela Maramureş*, îndreptăţind, nu ştim a câta oară, învinuirea de slujitor al nepotismului. Şi mai ales credem că va putea să biruiască în propriul său sânge şi interes *călcarea* necontenită *a sfintelor canoane*, care pedepsesc pe preotul divorţat cu *caterisirea*; nu cu promovare la ep'scopat.

Nădăjduim şi în consequenţa *I. P. S. Visarion Mitropolitul Bucovinei*, care s'a plâns în cartea sa, „Glas în pustiu", între altele, şi de acest mare rău Şi socotim că nu a jertfit agonisita mitropoliei pentru alegerea la Maramureş a unui preot divorţat, care să fie arătat cu degetul de Uniţi.

Însfârşit credem în puterea Sfântului Duh, ca·e de va vrea va dărui Bisericii din Maramureş pe adevăratul său mire. Iară de nu, va îngădui oamenilor să completeze treimea divorţaţilor din Sinod: Ghenadie — Lucian — Antal.

Şerban Popescu

Intr'un foileton al *Glasului Monahilor*, Preotul Dr. Marin Ionescu indică unele grave încercări de strâmbare a cinstitelor rânduieli bisericeşti ortodoxe şi unele mari prostii teologice, tipărite de arhierei, profesori de teologie, misionari şi alţi «adventişti» ai teologiei.

Am căutat lucrările indicate în acel foileton şi, într'adevăr, am aflat lucruri de mirare. Iată, spre pildă, părintele *Irineu Mihălcescu-Târgovişteanu, vicar al patriahiei române, profesor la Facultatea de Teologie din Bucureşti*, a publicat o broşură: *Rândulala şi tâlcuirea pe scurt a Sfintei Liturghii:* (Editura „Apostolul", Buc. 1937). In care — după unele foarte aproximative tâlcuiri — pune la îndemâna ortodoxilor **„Rugăciunile ce trebue să rostească creştinul ortodox în timpul Sfintei Liturghii"**.

Mostre? Iată:

„In timpul Heruvicului, ne rugăm astfel: Doamne Isuse Hristoase, care cruce şi moarte ai suferit pentru mântuirea noastră, dă-mi lacrămi de pocăinţă şi învredniceşte-mă acum, văzând sfintele daruri puse înainte, să mă închin cu frică ţie, care şezi pe scaun împreună cu Tatăl şi cu sfântul Duh, şi să-ţi mulţumesc cu vrednicie pentru toate binefacerile şi cu suspinuri să mă mărturisesc Ţie, Mântuitorul şi Dumnezeul nostru. Iar tu, ca un îndurat, primind acestea să-mi dai sfârşit bun vieţii şi să mă învredniceşti a sta de-a-dreapta Ta în ziua judecăţii şi a auzi pulcele tău glas, zicând: „Veniţi binecuvântaţii Părintelui meu, de moşteniţi împărăţia gătită vouă. Amin".

„La „Pre tine te lăudăm", ne rugăm aşa: Dă-ne Doamne harul şi mila ta. Arată către noi mulţimea îndurărilor Tale, ca să nu fim osândiţi la înfricoşata ta judecată şi nu ne despărţi de cei care vor sta deadreapta ta. Că a ta este puterea în veci".

Prin urmare, ochii, urechile, mintea şi glasul credinciosului să fie străine de tot ce se petrece acolo în Sfânta Liturghie. Credinciosul vine la Altar... cu merinde la sac. El nu participă, cu mintea, cu glasul cel lăuntric la cântarea: *Pre Tine Te lăudăm!* Nu. Asta o zice *«coriştii»*. Şi tot aşa pentru fiecare moment al Sfintei Liturghii. P. S. Irineu a gătat câte ceva.

P. S Irineu, cel cu inima de aur (şi cu cămilafca pe-o ureche) trebue urmărit, îndeaproape.

G. Racoveanu

„Crimă naţională". Foaia canonicilor dela Blaj, „Unirea", publică (în nr. 31) un articol cu acest titlu. Articolul face parte din seria de manifestări violente ale papistaşilor din ţara românească. Unele din aceste manifesteri, purtate de bătăiosul vicar al Maramureşului, Rusu, au ajuns până în parlamentul ţării, unde au primit corecţia cuvenită dela purtătorii de cuvânt ai Senatului.

Uneltele papistaşilor dela noi sunt, însă, în criză. Furia lor nu mai cunoaşte margini, ori de câte ori e vorba de organizarea şi mobilizarea conştiinţei acestui neam. Dela actul unirii cu Roma a unei părţi dintre românii din Transilvania — act impus prin presiune şi vicleniе — domnii dela Blaj şi de aiurea au stat totdeauna pe un vulcan; frica de a nu rămâne fără turmă şi deci fără beneficiile şi cinstirile posturilor de comandă. Iar când au constatat că revenirea la matcă a neştiutorilor şi înşelaţilor credincioşi nu se poate opri nici cu amăgiri şi avantagii, nici cu ameninţări şi afurisenii, frica vicarilor apostolici şi a canonicilor s'a transformat în teroare. Sub biciuirea acestei terori, uniţii dela Blaj şi Bucureşti pândesc orice tendinţă de înviorare a conştiinţei naţionale româneşti, orice act de restaurare a drepturilor strămoşeşti, orice sentinţă a comandamentului patriei, orice fel de act al guvernelor, orice soiu de politică a Statului român, orice măsură de întărire a solidarităţii şi cugetului ortodox, orice chibzuire de gospodărire şi administraţie a Bisericii ortodoxe a neamului nostru. Pe toate le trec, apoi, prin cenzură şi cu spiritul dialectic de proastă calitate, cu o argumentare iezuitică deformată de urmaşi, uniaţ'i someză Guvernul, Statul, Biserica, făcându-le declaraţii ridicole de războiul

confesional, prin foiţele lor dela Blaj şi Bucureşti.

O astfel de declaraţie închide articolul *„Crimă naţională"*. Ţi se sbârleşte părul în cap, numai când ceteşti titlul. Te gândeşti numai decât la: înstrăinarea pământului românesc, la atentate împotriva capului ţării, la vr'o lovitură de stat a comuniştilor, la dezarmarea oastei în vreme de război şi la câte altele !.. Nimic, însă, din toate acestea. Ci uniţii numesc „crimă naţională" *înfiinţarea unei episcopii ortodoxe în Maramureş*. In multe coloane de ziar, cineva, care nu semnează, face în „Unirea" nişte „constatări scurte şi indiscutabile" pe marginea crimei.

In punctul *b)*, perioada a treia, necunoscutul defineşte „Crima naţională" astfel:

„Se implântă sediul acestei eparhii (noua episcopie ortodoxă: n. n.) în Maramureş, bine ştiindu-se că acolo, de veacuri, e o regiune complect unită şi care, peste celelalte necazuri de care suferă, numai de sfâşieri confesionale nu mai avea nevoie. Cele câteva parohii ortodoxe, înfiinţate în Maramureş după unire, s'au născut *în fărădelegi*. Cu mreaja ispitelor vremelnice şi cu ajutorul permanent al autorităţilor de stat, s'a pescuit în turburări, s'au cumpărat conştiinţe, s'au provocat nemulţumiri, etc., ca să se spargă marea unitate sufletească a Maramureşului. Rezultatele au rămas totuş, submediocre. Şi tocmai pentru acest motiv, conducătorii ortodoxiei au decis implântarea unei vlădicii în inima Maramureşului unit. Vreau puteri nouă, plătite şi susţinute de stat în apriga muncă a proselitismului şi în sfâşierea definitivă a unităţii sufleteşti din acel colţ de ţară.

S'a înfiinţat în Maramureş nu o episcopie folositoare ortodoxiei, ci una de stricare a bisericii unite, de proselitism păcătos şi de dihonie confesională".

Precum vedeţi, asta-i „crima" care s'a săvârşit. Mai pe scurt: în Maramureşul, „de veacuri" o „regiune complect unită", se ridică cele câteva parohii ortodoxe născute „în fără de legi" la rangul de episcopat, spărgându-se astfel „marea unitate sufletească" a acestei provincii.

Uită, însă, în furia lor, canonicii dela Blaj că înainte de „veacurile" uniate, Maramureşul a fost ţinut cu totul ortodox. Astfel, chiar „cu ajutorul permanent al autorităţilor de stat" şi cu mrejele „ispitelor vremelnice", nu s'ar fi putut organiza „cele câteva parohii ortodoxe, născute „în fără de legi". Căci n'aveau cine şi de ce să treacă la ortodoxie. De ce nu s'au născut, chiar „în fără de legi", parohii ortodoxe în ţinuturile şăseşti sau săcueşti? Iar dacă e vorba de „fără de legi", să-şi amintească belicoşii uniţi de cele de pe valea Vişăului, dela Borşa, şi de multe alte „turburări", „cumpărări de conştiinţe" şi „nemulţumiri", de astăzi şi din trecut.

Cât despre „marea unitate sufletească a Maramureşului", care se sparge acum, noi ştiam altfel. Anume, ştiam că stăpânirea Austriacilor şi a Ruşilor a înzestrat părţile de nord ale Moldovei cu Ruteni, veniţi din ţinuturile învecinate ale Podoliei şi Galiţiei. Invazia ruteană începe în a doua jumătate a veacului al XVIII-lea şi capătă cele mai puternice întăriri în veacul al XIX-lea. Numărul oaspeţilor poftiţi şi cu ajutorul catolicilor se ridică astăzi la 500.000, formând masse compacte pe văile Ceremuşului, Prutului, Nistrului superior şi părţile Maramureşului. Cu „mreji", „cumpărări de conştiinţe" şi cu „turburări", în paguba elementului autohton, catolicii au rupt dela ortodoxie o parte din acest element slav şi l-au dăruit plocon papei. Şi niciodată aceste mijloace n'au fost lipsite de „ajutorul permanent al autorităţilor de stat". Care-i, atunci, „marea unitate sufletească" pe care o macină înfiinţarea episcopiei ortodoxe din Maramureş?

. . . . . .

Să ne ierte, dar, că noi nu ştim de integritatea unei Biserici unite în Maramureş. Iar dacă totuşi există această Biserică, ea nu poate să se „strice", fie şi printr'un „proselitism păcătos" şi „dihonie confesională", pentrucă o Biserică adevărată şi cu puteri vii nici nu se strică, nici nu se teme de proselitism; după cum nu s'a stricat şi nu a pierit Biserica ortodoxă din Ardeal, atunci când proselitismul catolic în această parte era în floare şi folosea din plin „ajutorul permanent al autorităţilor de stat". Dar.. să continuăm.

După ce necunoscutul defineşte „crima" şi-i descopere fondul, caută mai departe, în acelaşi articol, să indentifice şi pe criminali.

Cel din tâi dintre criminali este *Biserica* ortodoxă:

„Nu ne surprinde însă — scrie necunoscutul — nici miopia ortodoxiei belicoase. O fanatică şi nedreaptă ură ţine învăluite minţile conducătorilor ei, de atâta vreme. Nu mai văd clar datoriile şi lipsurile bisericii lor proprii; nu văd cât de greşită e calea pe care vreau să ajungă la unirea religioasă a tuturor Românilor; nu înţeleg supremul înţeles creştinesc şi românesc al păcii şi al armoniei, al muncii în ogorul atât de înţelenit al sufletului neamului, unde este lucru din belşug pentru toţi. Nu ne miră, fiindcă ei sunt fanatici incorigibili".

Pasagiul acesta plin de graţiozităţi pentru ortodoxia noastră şi pentru înalta ierarhie a Bisericii ortodoxe este în deajuns de reprezentativ pentru „o anumită mentalitate catolică dela noi, agresivă şi lipsită de măsură şi de elementara bu-

hăcuviinţă pe care orice străin de legea noastră o datorează în chip firesc unei ţări şi unui neam ospitalier şi tolerant". Asupra acestei mentalităţi s'a oprit şi domnul Nae Ionescu — dela care am citat rândurile de mai sus — în articolul „*Şi totuş catolicismul este inactual*" (Predania, an I, 6—7), în care scrie aşa:

„Ceeace depăşeşte putinţele mele nu numai de acceptare, dar şi de înţelegere, sunt îngăduinţele pe cari şi le iau catolicii din România faţă de ortodoxie. Şi nu-şi dau seamă, de pildă, că despreţul pe care îl afişează, fără nici un fel de discreţie, pentru biserica şi credinţa noastră, constitue o imprudenţă, care în împrejurările de azi ar putea fi chiar o gravă imprudenţă. Tonul absolut inacceptabil, pe care se cred îndreptăţiţi a-l adopta aceşti militanţi ai catolicismului, nu e numai o chestie de temperament sau debună creştere personală, ci decurge oarecum din atitudinea principială a lor faţă de noi. E suficient ca undeva, în lăuntrul ortodoxiei româneşti, să se ivească un efort organizatoriu, o încercare de lămurire pe care ei o bănuesc fecundă, o tovărăşie de muncă ordonată, pentruca reacţiunea aceasta necuviincioasă să se producă; automat".

Infectaţi de aceiaşi mentalitate de „vardişti ai lui Dumnezeu" ca şi catolicii, uniţii dela Blaj coboară direct la obrăsnicie.

Pasajul plin de graţiozităţi este, în al doilea rând, foarte interesant pentru fondul său. Glumeţul necunoscut vorbeşte în el despre un aprig fanatism al bisericii şi cârmei ortodoxe pentru „unirea religioasă a tuturor Românilor". Păi — întrebăm noi — ce-şi poate dori mai mult o Biserică, decât adunarea turmei sub aripile sale duhovniceşti? Şi ce poate fi mai sfânt pentru ea, decât întregirea spirituală a neamului său? Aceste năzuinţi intră în datoriile unei adevărate Biserici, vădesc temelia dreptei credinţe pe care stă, descopăr puterile sale misionare, arată îndrăsneala sa apostolică, îndreptăţesc fiinţarea ei în sânul unui neam. Chiar cu preţul unui războiu confesional — care nu poate fi, pentrucă n'are cu cine se bate — Biserica ortodoxă românească trebue să ţintească neîncetat şi să desăvârşească acest proces de unificare religioasă a neamului, scoţând din cetate orice cal troian, fie el cât de arţăgos. Naţia românească nu poate decât să se bucure că ierarhii adevăratei sale credinţe ţin trează şi urmăresc de aproape această problemă, oricât nu şi-ar vedea ei de clar „datorile şi lipsurile bisericii lor proprii", iar uniţii să ştie precis că aşa se va întâmpla; şi într'o vreme cât mai apropiată. E firesc! Nu-i nici o „crimă".

Şi fiindcă veni vorba de „crimă", să vedem, în continuare, pe al doilea criminal. Articolul, în alt pasaj, sună astfel:

„Statul nu se poate degrada la rolul de complice ascuns al unor halucinaţi care n'au altă ţintă decât dărâmarea unei catedrale glorioase a neamului românesc. Statul nu se poate face unealtă a celor ce, din ură atavică, vreau să stingă rugul sfânt care a dat neamului nostru conştiinţă românească şi i-a luminat drumul învierii, atunci când pravoslavia îl comdamnase la moarte perpetuă. Totuşi Statul nostru, prin diferitele guverne liberale care i s'au perindat la cârmă, s'a dejosit la acest rol criminal".

Iată, deci, pe al doilea criminal şi feroce complice: *Statul*. Credem, dela început, că aci ascuţitul scriitor descoperă, cu toate ocolişurile lui, una din cele mai dureroase bube ale catolicismului şi uneltelor sale. Această bubă este universalismul catolic, care nu admite nici măcar politiceşte „decât un absolut: cel al bisericii romane, care e şi supra naţional şi supra statal şi supra mai ştiu eu ce", cum scrie d. Nae Ionescu. Noi încă nu ştim ce gândesc catolicii şi uniţii cu ei despre mişcările naţionaliste dela noi şi mai ales despre totalitarismul care începe să se închege. Catolicii şi uniţii lor ştiu însă că toate mişcările naţionale sunt ortodoxe prin excelenţă. Şi, prin urmare, unificarea naţională, înseamnă şi unificarea religioasă. Şi nu o anumită unificare religioasă. Ci numai în spirit ortodox. Pentrucă singură ortodoxia, acea „pravoslavie" de care râd canonicii dela Blaj, poate să ducă comandamentele naţiunii la deplina lor creştere aci pe pământ şi poate să le desăvârşească în Dumnezeu.

Ori, Statul ajutând la înfiinţarea unui episcopat ortodox în Maramureş, crează încă un instrument de lucru pentru unificarea naţiei româneşti.

Unificare, ce contravine spiritului catolic şi intereselor lui; unificare, ce va tăia cu siguranţă aţa ce leagă pe uniţi cu Roma; unificare, ce va smulge bacilor apostolici turma cu caşul şi gustosul ei lapte, în cazul când nu vor intra în marele staul al naţiunii.

Şi pentru aceasta uniţii dela Blaj înjură Statul şi-l acuză de „crimă naţională"!

Ar trebui, spre complectare, să mai stăruim şi asupra celorlalţi criminali: guvernul liberal şi mitropolitul Sibiului, ca să completăm boxa acuzaţilor. Citâm, doar, pasagiul cu litere grase:.. „*guvernul liberal a fost şi este complicele conştient al Sibiului în acţiunea lui de desfiinţare a Bisericii noastre unite cu Roma*". Şi trecem la cumpiita încheere a articolului, care sfârşeşte aşa;

„Ura matadorilor ortodocşi o cunoaştem de mult. Ea nu mai poate creşte. Nici puterea ei de acţiune nu mai poate spori. Complicitatea Statului cu Sibiul a fost şi până acuma. Mai periculoasă însă fiind ascunsă şi negată. De-acuma e pe faţă. Ştim cel puţin cu cine avem de a face. Apărarea ne va

ţi mai uşoară. Şi dacă până acum rezultatul unelirilor a fost nul, de-acuma va fi zero. Din partene, privim zimbitori la aceste manevre. Am văzut noi alte furtuni decât această conjuraţie a neputincioşilor. Singurul păgubaş rămâne neamul. Va trebui să treacă peste el noui valuri ale războiului de ură şi învrăjbire confesională. S'o aibă pe suflet autorii".

Sfârşitul acesta, în stil războinic, cu care necunoscutul încheie „crima naţională", seamănă cu o scrisoare datată în Viena, Iulie 5, 1702 şi adresată de *Leopold cardinal Colonitzi* Mitropolitului Teodosie al Ungro-Vlahiei. In aceasta, cardinalul scrie: „M'au mirat impertinenţa şi îndrăsneala ta cea mare din scrisorile tale, apărute pe la sfârşitul lui Maiu al anului curent şi adresate prea iubitului nostru fiu întru Hristos, Atanasie, care prin graţia lui Dumnezeu şi a Scaunului Apostolic este episcop al Greco-Valahilor, cari locuesc în Transilvania şi cari sunt uniţi cu Biserica Romano-catolică".

. . . . . .

„Atât una, cât şi cealaltă, precum sunt de ofensătoare pentru onoarea şi puterea mea pastorală, tot aşa constituesc pricina a multe şi mari desbinări şi turburări între augustul şi neînvinsul Impărat Roman şi între Domnitorul vostru, al Valahiei. Deci, de va fi adusă la cunoştinţa augustului Impărat această îndrăsneală a ta, *nu-i este greu să pretindă domnitorului vostru plata nesuferitei, tale îndrăsneli şi cutezanţe; şi, astfel, să răsară* **alte turburări**, *pe cari tu nu ţi le poţi închipui* Căci nu se poate tolera ca să fii tu mitropolit al Transilvaniei, aşa cum te numeşti cu îngâmfare, nici nu poţi avea oricât de mică putere la vreuna din bisericile religiei greco-orientale. Căci precum Domnitorul Valahiei nu poate avea nici cea mai mică putere politică în Transilvania, aşa şi tu, fără impertinenţă, nu poţi avea putere spirituală, oricât de slabă, în sus numita Transilvanie".

Vor poate uniţii dela Blaj să ne reclame, pentru „crima naţională" din Maramureş, la vr'o mare putere catolică şi cu sprijinul ei să deslănţue la noi un război confesional, aşa cum ameninţa cardinalul Leopold pe Mitropolitul Teodosie ? Se poate. Până atunci, păgubaşul de neam „zimbeşte". Mai mult: îl trec lacrămile de râs. Căci... s'a dus vremea de-altă dată /

smeritul Stratonic

NOTE

Cei cari se vor fi aşteptat să-l vadă „injurat" aci pe d. *Ion Nichifor Crainic*, vor încerca — împreună cu dl. I. N. C. — o decepţie. In strădania ei pentru acea „ordine vie în câmpul gândirii şi vieţii noastre teologice", *Predania* n'a ales calea... injurăturii.

Nu ne interesează, deci, aci viaţa şi năravurile d-lui I. N. C. Ci *ştiinţa lui teologică*. Nu ne vom opri, aşadară, asupra îngenunchierilor d-lui I. N. C. prin diverse cârciumi; nici asupra .. succeselor sale prin „binalele" de pe Brezoianu.

In dovedirea cruntei ignoranţe a profesorului de teologie Ion Nichifor Crainic, nu este nevoe să înfăţişem aci nici măcar cinstea sufletească a omului care *a spurcat* totul pe unde a trecut: prietenii, altare, steaguri.

Nici măcar asupra „nenorocirii" cu cele 12.000 000 (bani strânşi cu meşteşugul de care vorbeşte, de nu mă înşel, art. 549 din „Codul Regele Carol II") nu ne vom opri, aci, în *Predania*. Fiindcă, vorba părintelui Popescu-Mălăeşti: este loc... tahât haşşèmeş, pentru toate.

Răsplata muncii clasa I. (Sau despre memoria.) tinerilor din Efes). Patriarhia Română, Sf. Mitropolie a Ungro-Vlahiei, Arhiepiscopia Bucureştilor Secţia Adm. Bisericească, cu nr. 10. 129 din 30 Septemvrie 1937, ordonă *Ieromonahului Dionisie Lungu* din Bucureşti, str. Barierei nr. 9, următoarele:

„Potrivit rânduelilor Bisericii Noastre, înscrise fie în canoane, fie în legiuirile propriu zise, monahul trebue să rămână în chinovia sa, sub ascultarea episcopului, întreaga viaţă.

Cuvioşia Ta nesocoteşti aceste reguli, trăind o viaţă de libertate la oraş, unde nu pot să se aşeze decât monahii ce au funcţii bisericeşti sau profesorale, cu încuviinţarea episcopului locului.

Deaceia, cum Noi nu înţelegem să mai îngăduim o asemenea stare de lucruri, invităm în modul cel mai hotărât pe Cuvioşia — Ta să te întorci de îndată la chinovia din care ai plecat, sau în caz contrar să desbraci haina monahală.

Arătăm aici că dacă în termen de 7 zile dela primirea sau lăsarea prezentei la domiciliul Cuvioşiei-Tale nu te vei fi conformat întocmai, vom sesiza Parchetul

de Ilfov, spre a face uz de rigorile art. 256 din noul cod penal, prin care se pedepsesc cu închisoarea monahii găsiți în asemenea situații".

Articolul 256 din codul penal al... soborului din Niceea, la care se referă deșteptăciunea arhiepiscopească, vorbește de „funcționarul public care după ce a fost *suspendat, destituit, înlocuit*, sau *pus în retragere*, continuă să exercite funcțiunea", sau de preoții caterisiți" și de călugării „*plecați sau excluși din mânăstiri*".

Prinurmare: destituiți, caterisiți, excluși, fugiți.

Dar care este situația Ieromonahului Dionisie Lungu?

De 15 ani scoate, în București, *Glasul Monahilor*. Toți episcopii, toți mitropoliții, toți arhiereii vicari și toți consilierii sânt abonați ai Glasului Monahilor. Toți aceștia *plătesc abonamentul*. Mulți din ei l-au primit — *în acest timp* — pe ieromonah la ei la masă. Mulți l-au lăudat. Părintele Patriarh, însuși l-a lăudat pentru lucrarea pe care el, ieromonahul, o îndeplinește „în lume". Arhiereul vicar al Patriarhiei, *P. S. Irineu* Târgoviștеanul l-a lăudat, ca nimeni altul, chiar în *Glasul Monahilor*, așa zicând:

„*Dacă numai câteva zeci de călugări ar mai fi la fel cu el, în toată țara, progresul ce fac sectele în ademenirea fiilor bisericii noastre, ar fi repede stăvilit. Azi ieromonahul Dionisie Lungu este amenințat cu trimiterea la metania lui, adică de a fi constrâns să trăiască între zidurile mânăstirei Cernica. Pentru el personal ar fi o binefacere, căci i-ar da prilej să se odihnească de munca și frământările ce i-au costat scoaterea ziarului; pentru biserică însă, ar fi o mare pagubă, pentru că ar pierde un misionar, cum eu cel puțin nu cunosc*".

Și acum, în 1937, descopăr deșteptii dela Arhiepiscopia Bucureștilor că Dionisie Lungu a fugit din mânăstire. Și-i cer, *cu îndemn*, „să desbrace haina monahală". Fără să-l judece pentru vreo vină. Că doar e *preot*. Si ca să-l poți desbrăca trebue *caterisit*. Hai, curaj! Chemați-l la judecată! Nu la art 256 Cod Penal, notari de sat!

Până atunci, ordinul nr. 10. 129/937 rămâne ceiace este: *o nerușinare*.

Pentru părintele Il. V. F. *Predania* este scrisă numai pentru oameni deștepți. Ea nu cunoaște, Părinte, „solidarități" *cu dracii*, pentru biruirea „dușmanului comun". Ea are datoria de a aprinde tămâie când simte că „necuratul" s'apropie. Necuratul care sapă la temeliile Altarului pentru care sfinția-ta te jertfești. (Și de la care mănânci pâine). *Nu?*

Ziarul „Dimineața" din 25 August a. c. publică, sub semnătura „Dimineața", articolul de fond: *Creștinism și Democrație*. Este, deci, punctul de vedere al ziarului, în această chestiune. Care este părerea organului ovreesc în chestia asta? Iat-o:

„*Egalitatea oamenilor și munca liberă, iată temeliile creștinismului; iată și temeliile democrației. Intre creștinism și democrație nu numai că nu este vreun antagonism, dar este o completă identitate de concepții și idei Cine crede altfel, nu cunoaște sau nu înțelege nici creștinismul nici democrația, sau le înțelege rău pe amândouă*

Așa fiind, nici ura, nici intoleranța nu pot intra în concepția creștină, cum nu pot intra nici în cea democratică. Greșelilor sunt supuși toți oamenii. Dar toleranța, indulgența, iertarea, le vindecă și le evită mai mult decât pedeapsa, c. re n'a stârpit niciodată, în niciun loc, fărădelegile. Să ierți de șaptezeci de ori câte șapte greșiților tăi, a spus Mântuitorul și rugăciunea rugăciunilor creștinești culminează în cuvintele: „și iartă-ne nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm pe ale altora".

Concetățenii noștri de la „Dimineața", nu cred, ei, că ar trebui să lase creștinilor sarcina interpretării spuselor „Domnului nostru Iisus Cristos"? Nu vor ei să înțeleagă că sânt... chestii în care nu li-i permis lor a se amesteca?

Că, în tot cazul, lecții de *creștinism* nu ei au calitatea să dea?

Chiar când uzina lor stă pe locul unde, altădată, se afla Altarul bisericii Sărindarului?.

Pentru C. Irod. V. Faceți o confuzie. N'a fost nici călugăr, nici frate. Alt scriitor este cel plecat. Este adevărat că a vrut să fie cleric, înainte de războiu: îl călca termenul, fatal, al încorporării Și a cerut atunci biserica „Zlătari" din București (îl trăgea așa spre zlătărie!). Dar nu i-a dat-o mitropolitul Conon, care, chemându-l să-l vadă, a spus că... prea e țigănos! (Pe atunci nu era „stegar de ortodoxie").

Pentru părintele I. P M. Așa îi zice astăzi: Ion Nichifor Crainic. Așa se află trecut în scriptele Facultății de Teologie. Așa semnează manifestele electorale „către iubiții noștri vlășceni". In seminar l-a chemat *Dobre Ion*. Pe Dobre l-a schimbat — din conștiința solidarității cu „neamurile" din Bulbucata — cu sonorul dublu Crainic.

P. S. Episcop al Dunării de jos ordonă unui preot - legionar — dela catedrala din Tulcea, următoarele:

„*Slujba religioasă a Sf. noastre Biserici este o podoabă deosebită, artistică și culturală*. Cântarea bisericească este plină de învățătură. De aceea, slujba bisericească ascultată cu atenție este educatoare pentru minte, încântă inima și înduplecă voința spre toată fapta cea bună. Slujba religioasă este o necesitate, pe care, în primul rînd, trebue s'o simtă

insuşi preotul slujitor şi cîntăreţii şi, apoi, din zelul ce ei vor avea, să aprindă focul sufletutui în enoriaşi sau în acei care, întâmplător, vor trece pe la biserică.

In oraşele noastre, lumea, din zori şi până în noapte, trece pe lîngă sf. locaşuri şi ar dori bucuroasă să-şi *depună* rugăciunea şi suferinţa înaintea sf. Altar, unde va trebui ca preotul să fie găsit de faţă, pentru a i le mijloci înaintea unicului mijlocitor al mântuirii noastre, Domnul nostru Iisus Hristos.

De aceea, mai ales în oraşe, trebue ca bisericile să stea mereu deschise, iar *preotul să facă sf. Liturghie, în afară de Duminecă şi Sărbători şi în zilele de Miercuri, Vineri şi Simbătă*, aducînd jertfa cea fără de sînge pentru întemeierea şi pacea a toată lumea.

Vom controla personal pe C. V. la slujbă şi vom lua măsurilor cuvenite. Intregul personal bisericesc va fi la dispoziţia C. V. pentru slujbă, în aceste zile.

Episcop † *Cosma*". (Ord. nr. 4.649 din 5 Octomvrie 1937).

Pentru Părintele Cosma, aşadară, „slujba religioasă a Sf. noastre Biserici este o podoabă deosebită, *artistică şi culturală*". *Tocmai deceeea* trebue oficiată mereu, pentru „a educa mintea şi a încânta inima". (Că de n'ar fi culturală şi deosebit de artistică, cu ce justificare s'ar mai prezenta ea credincioşilor ?)

Inţelegerea Părintelui Episcop pentru slujba sfintei Liturghii ni se desvăluie însă cinstit în ordinul pe care-l dă preotului de mir ca să liturghisească : *Miercurea, Vinerea, Sâmbăta, Duminecа* şi la toată sărbătoarea ce va cădea *Luni* sau *Marţi*.

Părintelui Cosma, care în viaţa sa de mai nainte a fost şi *preot de mir* şi care — ca preot de mir — a fost blagoslovit cu vre-o 8—9 copii, i-am pune, aci o întrebare : cetit-a preosfinţia sa, vreodată, ce stă scris în Liturghier ?. Scrie acolo aşa :

«*Preoţii şi diaconii cari au soţii sunt datori a nu se împreuna cu ele câteva zile mai nainte de a sluji Sfânta Liturghie, precum şi în acea zi*». Şi iarăşi :

„*Iară mai vârtos cel ce are soţie, să se ferească de împreunare şi de toată dragostea trupească, pentru dragostea şi cinstea Impăratului ceresc, pe care în casa şi în lăcaşul sufletului său l-a primit*".

Cele „câteva zile înainte" sânt, în *canonică* rânduială, **trei.** Dar după ordinul Părintelui Cosma nici două zile curate n'are preotul înaintea Liturghiei. Că preotul în cauză este *singur* la biserică.

Şi iată cum arhierescul dor de răsbunare politicească (Părintele Cosma e înscris în partidul naţional-liberal) găseşte în cale-i un serios obstacol : *ordinea canonică*.

G. R.

CĂRTI-REVISTE

Hristoitia (Bunul moral al creştinilor), *care cuprinde 13 cuvinte foarte folositoare de suflet, aşezate pentru îndreptarea relelor obiceiuri ale creştinilor şi cele mai de căpetenie porunci ale Vechiului şi Noului Tesiament, de pururea pomenitul şi prea învăţatul dascăl,* **Nicodim Aghioritul**, *traducere de smeriţii monahi* **Iona şi Antonie**, *1937, Tipografia „Modernă", Bucureşti. 592 pag. (fără indicarea preţului).*

Cartea cuprinde : 1. Textul „aprobării Prea Sfinţitului, prea înţeleptului şi prea îndumnezeitului, mai înainte Patriarh ecumenic D. D. Grigorie, trimisă osârdnicului autor, Nicodim, pe când acesta făcea îndeletniciri în Sfântul Munte al Atonului, în sfinţita şi cinstita Monastire a Ivirului, în anul 1799, Decembrie 5.

2. Chipul prea învăţatului dascăl Nicodim Aghioritul.

3. Prefaţa tălmăcitorilor, Iona şi Antonie shimonahi din Sfântul Munte Athos, din 10 Mai 1937.

4. Un cuvânt pentru cititori de întocmitorul cărţii.

5. 13 cuvinte : 1. Care învaţă pe creştini să se întoarcă dela obiceiurile cele rele şi să îmbrăţişeze pe cele bune. 2. Care învaţă pe creştini, că nici decum nu se cade a cânta cu organe, nici să joace şi să cânte din gură.

3. Care învaţă pe creştini, că nu se cade să cânte din organe, să dănţuiască şi să cânte din gură, la nunţile lor.

4. Care învaţă pe creştini că nu se cade să se facă clevetitori, vânzători şi martori mincinoşi.

5. Care cuprinde : a) *că nu se cade creştinilor să se împodobească ;* b) *nu se cuvine să ţie mirosuri (parfumuri) ;* c) *nu se cade să unelteaască dresuri ; şi* d) *că nu se cuvine să privească cu iscodire.*

6. Care cuprinde, că nu se cuvine creştinilor să joace : domino, cube, cărţi, lupte, alergări şi nici alte asemenea jocuri ; nici chiar să le privească sau orice fel de spectacole.

7. Care cuprinde : a) *că nu se cade a vorbi creştinii cuvinte ruşinoase ;* b) *că nu se cade să spuie poveşti ; şi* c) *că nu se cade să spuie sau să facă glume şi să râdă.*

8. Care spune că, toţi meşterii creştini se cuvine, după Dumnezeu şi fără vreo răutate, să-şi lucreze meşteşugurile lor.

9. Care cuprinde că nu trebue creştinii să se facă vrăjitori, nici să unelteaască vreun fel de vrăjire.

10. Care cuprinde: a) că nu se cade creştinilor a pricinui sminteală unul altuia; b) care sminteală se cade a o defăima; şi c) că nu se cade a se sminti cineva cu uşurinţă.

11. Care cuprinde: 1. că orice creştin se cade a ajuta la îndreptarea şi mântuirea fratelui său; 2. Orice creştin se cade a mustra pe fratele său ca să-l îndrepteze; şi 3. că toţi creştini se cade a primi cu bucurie mustrările cele spre îndreptare ale fraţilor lor.

12. Care cuprinde: 1. în ce chip se cuvine creştinii a se duce la biserica lui Dumnezeu; 2. cum se cade a sta în ea; şi 3) ce trebue să facă după ce lasă din biserică.

13. Care cuprinde: 1. că toţi creştinii au datorie să păzească toate poruncile lui Hristos; 2. ce fel de bunătăţi iau cei ce păzesc poruncile; şi 3. creştinii, câţi calcă poruncile lui Hristos iau pagube şi nenorociri mari.

Apoi: 1. Cele zece porunci, *sau poruncile lui Dumnezeu, care se cuprind în Vechiul Testament, tâlcuite.*

2. Cele mai de căpetenie porunci şi aşezăminturi cuprinse în Noul Testament, tâlcuite şi adunate în 17 capitole.

4. Învăţătura Sf. Ioan Gură de Aur. cum trebue să facem Sfânta Cruce.

4. Rugăciune către Dumnezeu.

5. Rugăciune către Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu. (Din Apantismă No. 11).

6. Errata. La urmă (pag. 592) au fost pomeniţi „lucrătorii sârguitori şi conştiincioşi" ai tip. „Moderna". Iar pe faţa a 3-a a copertei sub titlul: „Instiinţare", „**Comitetul din Sf Munte Athos**" *recomandă* „Revista Cursuritor şi Conferinţelor *editată de* Prof. Gh. Preduţ. *Str. Tunari 15, Bucureşti 3.*

* * *

Din prefaţa tâlmăcitorilor aflăm şi pricina pentru care, smeriţii shimonahi s'au simţit îndemnaţi, să dea la lumină lucrarea vestitului aghiorit Nicodim: „văzând pe deoparte pe vrăşmaşii credinţii noastre, că au mare râvnă şi se silesc să distrugă obiceiurile creştinilor cele bune; iar pe dealtă parte pe învăţătorii şi misionarii Bisericii noastre ortodoxe de răsărit tăcând, neavând la îndemână dovezi din Sfintele Scripturi, ca să le poată sta împotrivă, am hotărît să traducem şi să tipărim această carte foarte folositoare şi prea trebuincioasă oricărui creştin, ca dintru dânsa să-şi folosească nemuritorul suflet".

Tot din amintita prefaţă, aflăm: „că prelaţii noştri de odinioară, *dorind să fie tradusă această carte şi în limba noastră, precum: Fericitul şi pururea pomenitul Mitropolit Veniamin Costaki, I. P S. Mitropolit Iosif Gheorghian, Ghenadie Petrescu ş. a., îi s'a împlinit această dorinţă, pentru sfintele lor rugăciuni cele către Domnul, precum încredinţează I. P. Sa Atanasie Mironescu, fost Mitropolit Primat:*

„**Hristoithia**" — după cum I. P. S. Mitropolit Iosif Gheorghian a binevoit să ne comunice — cuprinde o filosofie morală, practică şi un fel de cod al bunelor purtări. Această carte se preda elevilor din clasa cea mai superioară a şcoalelor greceşti ce au funcţionat în ţară până pela 1840. Cartea spune că nu trebue să glumească cineva; arată felul cum să se facă mustrarea frăţească, oprind pe creştini să cânte în organe şi din gură. Ea mai cuprinde şi poveţe curat de politeţă; d. e.: când mergi cu un superior, să-i dai totdeauna locul din dreapta ş. a. Nu ştiu dacă această carte e tradusă în l. română ceeace ar fi de mare folos" **(Precuv. celor 14 trimiteri ale Apost. Pavel pag. XXV).**

* * *

Din acelaşi prefaţă mai aflăm că „prea evlaviosul şi prea învăţatul D. D. Dr. Nichifor Crainic, profesor universitar — care doreşte să se tipărească toate manuscrisele sfinţilor Părinţi din Sf. Munte — prin cinci cuvinte scrise de auritul său condei (după Apostolul) a luat apărarea smeritului Shimonah Iona Bălăşescu, împăcând lumea şi aducând lucrul bineplăcut la desăvârşire", aşa că autorităţile i-au prelungit îngăduinţa de a rămâne în ţară.

* * *

„Manuscrisul s'a revăzut şi stilizat de o comisie formată din d-l Gh Preduţ, *profesor, şi* N. Bădescu-Plenita, *cari sunt şi membrii Comitetului de tipărire de sub preşedenţia d-lui profesor Nichifor Crainic".*

* * *

„Traducerea s'a făcut în pustnicescul schit al Marelui Vasilie din Sf. Munte Athos, ajutaţi cu hrană (locul neproducând nimic) de Duhovnicul Arsenie Neluş, *de lângă Mânăstirea Xeropotamul".*

Cartea a fost tradusă după diferite ediţii, în care, poate, se aflau greşeli.

Dorinţa traducătorului, shimonahul Iona Bălăşescu este „ca orice cititor sau dascăl ortodox, găsindu-se ceva nepotrivit, din puţina învăţătură a cuviosului, să îndrepteze greşala precum şi cele de tipar — însă după Dumnezeu iar nu cu vrăşmăşie, zavistie şi osândire."

* * *

Părintele Ieromonah Carion Popescu, sfetagoreţ, stareţul Sfintei monastiri „Snagov" „a suportat toate cheltuelile pentru tipărirea cărţii".

* * *

Cartea s'a tipărit cu sprijinul moral a comitetului de tipărire format în Bucureşti din:

Preşedinte: D-l Nichifor Crainic, profesor universitar şi membrii: P. S. S. Irineu Târgovişteanul, vicarul Sf. Patriarhii, P. Cucern. Sa. Pr. Gh. Vintilescu, directorul Sf. Sinod, Profesorul Gh. Preduţ, directorul revistei „Cursurilor şi conferenţelor", G. G. Dobrescu inginer, I. F. Abagiu secretar.

Ne-o arată la pagina 589 Preşedintele comitetului de traducere din Sf. Munte Athos, Arhimandritul Antipa Dinescu.

* * *

Am desprins până aci, din cuprinsul lucrării toate datele în legătură cu cuprinsul Hristoitiei *şi cu ostenitorii tâlcuirii ei în graiu românesc. Acum câteva observaţii critice: nu ni se indică nicăeri ediţia Aghioritului pe care au avut-o înainte cuvioşii tâlcuitori, ceiace socotim noi că ar fi fost foarte necesar. Menţiunea „după diferite ediţii" e vagă şi, oarecum, inadmisibilă.*

Precizăm, în chestiunea ediţiei sau ediţiilor, ar fi fost obligatorie, pentru motivul că din încredinţarea I. P. S. Mitropolit Atanasie Mironescu, dela pag. 7 şi 8, pe care am reprodus-o mai

sus, nu reiese destul de clar, dacă „în clasa cea mai superioară a şcoalelor greceşti, ce au funcţionat în ţară, până pe la 1840 s'a predat elevilor Hristoitia lui Nicodim Aghioritul" sau alte hristoitii şi despre care noi avem cunoştinţă din studiul eruditului profesor D. Russo: Cărţi de bună cuviinţă în limba greacă şi română, publicat în lucrarea: **Studii şi Critice** (O carte asupra învăţăturilor lui Pseudo-Neagoe. Răspuns unui critic. Cărţi de bunăcuviinţă. Un catalog de manuscrise greceşti) Bucureşti, 1910, 123 pag. Pentrucă în **Studii şi Critice**, a d-lui profesor D. Russo (pag. 27—55) noi găsim toate informaţiile şi într'o documentare precisă cu privire la Hristoitii **(căci sunt mai multe).**

În treacăt, fie amintit, tot aci, găsim şi adevărata traducere a cuvântului χρηστοήθεια — bunăcuviinţa — în faţa căreia, cu greu, ar putea rezista traducerea cuviosiilor părinţi: „bunul moral al creştinului". Ne-am fi aşteptat dela cuviosiile lor la altă traducere: poate „bunul năravu", „năravul cel bun" sau „buna podoabă". „Bunul moral" nu este exact ca traducere.

Dar bunacuviinţă este foarte bine tradus. Îl găsim şi în cărţile noastre de slujbă: „Doamne iubit-am **bunăcuviinţa** (podoaba) Casei Tale" (rugăciunea spălării mâinilor, înainte de Proscomidie). „Sfinţeşte pre cei ce iubesc **bunăcuviinţa** (podoaba) Casei Tale (rugăciunea amvonului).

* * *

Iată ce ne spune D-l profesor D. Russo: „una din cele mai răspândite cărţi, pe care au învăţat regulele de bună cuviinţă generaţiuni întregi, timp de câteva secole în şcolile greceşti, atât din România, cât şi din Grecia şi Turcia, a fost, cu siguranţă, Hristoitia lui Antonie Vizantios Manuscrisele cari conţin această scriere sunt nenumărate (numai Biblioteca Academiei Române posedă şase, v. Litzica, catalogul mss. greceşti, Bucureşti 1909, No. 636, 7. 640, 10 646, 12. 647, 2. 672, 2. 750, 2) iar ediţiunile cunoscute sânt vre-o douăzeci în limba greacă, alături de trei prelucrări în limba română, una în limba slavonă şi una în limba bulgară". (**D. Russo**, Studii şi Critice, pag. 27).

„Hristoitia lui Erasm-Vizantios, fiind aşa de răspândită în şcolile greceşti din România, s'a prelucrat şi în limba română — de 3 ori — întâi de protosinghelul Naum Râmniceanu sub titlul:

Χρηστοήθεια νέα.
Τόμος α'.
Buna obicinuinţă nouă
Tomul a.
αωκθ'
1829
Ἐν Βλαχίᾳ Δακίας
In Vlahia Dachiei
Κατὰ Νοεμ.
Pe la Noem.

Această prelucrare, versificată în limba greacă modernă şi română, a rămas nepublicată până astăzi iar ms. autograf al autorului se află în Biblioteca Academiei române (No. 1487 rom., cuprinzând ιγ. + 168 fol.) (idem, ibid. pag 41).

„A doua prelucrare în l. română, nu se ştie cine a făcut-o, a treia tot versificată e făcută de Anton Pann sub titlu:

Hristoitie au şcoala moralului care învaţă toate obiceiurile şi năravurile cele bune. Compuse în versuri de Anton Pan, profesorul de muzică vocală al şcoalelor naţionale din Bucureşti 1834 (Sibiu)". (idem. ibid. pag. 44)

Din Hristoitiile cari s'au alcătuit mai târziu în l greacă pentru uzul şcoalelor, d-l profesor D. Russo, se mărgineşte a pomeni:

„Călăuza bunei creşteri sau manual pentru uzul şcolarilor greci şi valahi, dat la lumină cu cheltueala prea cinstitului Domn Ioan Nicolae Darvari, Viena, tipografia Gheorghe Vendoti, 1790".

Această carte n'are nimic comun cu cartea lui Erasm sau cu prelucrările lui Râmniceanu şi Pann cum au crezut Erbiceanu şi Iorga. (idem, ibid. pag. 49).

Hristoitia lui Nicodim Aghioritul Βιβλίον Καλούμενον χρηστοήθεια, Veneţia 1803, e o carte folositoare de suflet şi afară de titlu n'are nimic a face cu cărţile de bunăcuviinţă (idem, ibid. pag. 49).

D-l profesor D. Russo pomeneşte şi alte cărţi de bunăcuviinţă care, însă, deocamdată, nu ne interesează.

* * *

Prin urmare, χρηστοήθεια lui Nicodim Aghioritul apărută la Veneţia în 1803 nu se putea „preda elevilor din clasa cea mai superioară a şcoalelor greceşti ce au funcţionat în ţară până pe la 1840", cum susţine I. P. S. Mitropolit Atanasie Mironescu, iar traducătorii ei în limba românească, necunoscând studiul d-lui profesor D. Russo, s'au grăbit să citeze, pentru a arăta importanţa cărţei traduse, părerea I. P. S. Atanasie Mironescu, care se vede limpede confundă Hristoitia lui Nicodim Aghioritul cu hristoitiile care erau învăţate în şcolile greceşti de până la 1840. Desigur greşala nu este atât a traducătorilor aghioriţi, cât a „evlaviosului şi prea învăţatului D. D. Dr. Nichifor Crainic, profesor universitar, preşedintele comitetului de tipărire şi care doreşte să se tipărească toate manuscrisele Sfinţilor Părinţi din Sfântul Munte". Dar prea învăţatul „doctor" (?) se pare că este numai un figurant în toată această chestiune a traducerii Hristoitiei. De oarece, din prefaţă reiese că „manuscrisul s'a revăzut şi stilizat de d-l Gh. Preduţ, profesor, şi N. Bădescu-Plenita", D. D Dr. Nichifor Crainic, P. S. S. Irineu Mihălcescu şi P. C. Gheorghie Vintilescu (cine l cunoaşte?) dând numai sprijin moral" smeriţilor shimonahi atoniţi, care drept vorbind au fost ajutaţi la tâlcuire de monahul Antonie Mustaca din Sf. Munte iar la tipărire de Ieromonahul Carion Popescu dela Snagov şi de alţi drept măritori creştini, cari nu sunt dascăl întru Sfânta Teologie.

* * *

Nicodim Aghioritul s'a născut în 1748 (sau 1749) în insula **Naxos**, din care pricină i se mai zice şi ὁ Νάξιος (vezi: Ἐγκυκλοπαιδικὸν λεξικόν: Τόμος ἕνατος (Tom. IX) p.810.

Bine ar fi fost să se fi indicat în prefaţă şi lucrările lui Nicodim Aghioritul, tipărite până acum în româneşte ca: Nevăzut războiu, Cele 5 simţuri ale omului, Trimiterile, Pidalionul, de care nu ştie prea multă lume precum şi ediţiile existente ale Hristoitiei ca de pildă, cea de la Hermopolis 1838, cea dela Kios 1887, precum şi manuscrisele care s'ar afla întâmplător în Athos.

Cu alte cuvinte, viaţa şi opera Aghioritului, cât mai complectă, şi care ar fi trebuit să intre în preocupările I. P. S. Irineu Mihălcescu şi Dr. Nichifor Crainic, că de aceia au fost socotiţi „prea învăţaţi dascăli" de smeritul Shimonah Iona.

***

Tălmăcirea Hristoitiei în graiu românesc, dovedeşte evlavie şi pricepere. Nepregetata râvnă a tâlmăcitorilor le face, întru totul cinste, arătându-ni-i ca pe nişte prea îmbunătăţiţi părinţi şi nevoitori. I-am sfătui, numai, ca pe viitor, să se descotorosască de povara comitetelor de „onoare" care dacă nu-i încurcă, în orice caz, nu le sunt de niciun folos.

Grija cuvioşiilor lor să fie mai întâi: să pună evlavie şi râvnă în ceiace fac şi să se roage Prea Curatei să le trimită cât mai mulţi „sprijinitori" ca Părintele Carion. Iar dacă au nevoe de fruţi, cari să le lămurească unele nedumeriri, în greaua lor trudă de tâlcuitori, noi ne-am îngăduit să-i trimitem la alţi oameni, aceia într'adevăr „evlavioşi şi prea învăţaţi", de care nu suntem, din mila Domnului, lipsiţi, dar care pentru smerenia lor cea multă, nu iubesc împăunarea cu osteneala şi vredniciile altora, precum nici sgomotul în jurul numelui lor.

*

De încheiere, „Predania" recomandă tuturor râvnitorilor de Hristos: călugări, preoţi şi mireni binecinstitori, tălmăcirea Hristoitiei al smeriţilor Shimonahi Iona şi Antonie şi pe care şi-o pot agonisi dela Prof. Gh. Preduţ, str. Tunari 15, Bucureşti 3, cu preţul de lei 200.

Şerban Popescu

Compară:

a) **A. HARNACK: L'essenza del cristianesimo** (trad. di A. Bongioanni, III-ed., Torino, 1923).

„Tradiţionalismul şi ritualismul, care în biserica greacă sunt strâns legate împreună, sunt, aşă dar, caracterele principale ale bisericii grece; dar tocmai în aceasta se vede cât s'a depărtat ea de Evanghelie" (pp. 228, 229).

„Astfel religia s'a întors la formele inte ioare proprii antichităţii şi în câmpul vast al creştinătăţii greco-orientale, ritualismul a redus aproape la zero religia spirituală; religia, nu numai că şi-a pierdut una din părţile ei esenţiale, dar s'a prăbuşit atât de jos, încât se poate spune: religia este cult şi nimic mai mult" (pag. 243).

b) Chemarea preoţimii noastre (Biblioteca bunului păstor redactată de Dr. N. Bălan, Sibiu 1913) pp. 16, 17, 29, 31, 41, 42, 44, 67:

Identitate de concepţie este perfectă. De ce să ne mai mirăm când Iosif Trifa organizează „armate" cu blagoslovenie sinodală, ca apoi să fie caterisit tocmai de cei ce l-au binecuvântat.

Dr. Eusebiu R. Roşca, fost rector al Academiei Teologice „Andreiane" din Sibiu: *Monografia Mitropoliei Ortodoxe române a Ardealului,* începând dela repausarea Arhiepiscopului Mitropolit Andrei Baron de Şaguna până astăzi. Contribuţii istorice. Sibiu, 1937; 310 pp. preţul 200 lei.

Arhivele Olteniei. Anul XV, No. 89—91, 224 pp., preţul 175 lei, Ramuri, Craiova.

Apare sub conducerea d-lui **Prof. C. D. Fortunescu.**

Din lucrările domnului Ioan C. Filiti: 1. *O psaltire de la 1817* (cu cheltuiala episcopului de Buzău Costandie Filiti) 1934.

2. *Şapte scrisori păstoreşti* de la mitropolitul Dositei Filiti, din anii 1793—1795. Buc. 1934.

3. *Bisericile boierilor Deduleşti* din judeţul Râmnicul-Sărat. 1934.

4. *Inventarul episcopiei de Buzău,* metoaşele sale şi bisericii sf. Dumitru din Bucureşti, la 1819 şi 1825. Buc. 1935.

5 *O lămurire despre mitropolitul Munteniei, Cosma Popescu* şi biserica din Ursoaia (Buzău). 1933.

6 *Biserica Sf. Dumitru din Bucureşti* (str. Carol) 1932.

7. *Vlădica Luca* († 1629) strămoş al poetului buzoian Vasile Cârlova (1809—1831). Ed. revăzută, 1935.

8. *Neamul doamnei Neaga şi mânăstirea Aninoasa* (azi Buda) din Buzău Ed. 1934.

9. *Din arhivele Vaticanului.* Vol. I, Documente bisericeşti (1353—1699), 1913.

Mircea Eliade: *Lo Yoga e la spiritualità indiana.* Roma 1937.

D. Fecioru; *Bibliografia traducerilor în româneşte* din literatura patristică. Vol. I (1641—1833) Buc. 1937.

Sf. Ioan Damaschin: *Cultul sfintelor icoane,* traducere din greceşte cu un studiu introductiv, de **D. Fecioru,** Bucureşti, 1937.

Teodor M. Popescu: *Enciclica patriarhilor ortodocşi* dela 1848, Buc. 1935.

Artă şi Tehnică Grafică, Buletinul Imprimeriilor Statului, caietul 1, Septemvrie 1937, director *Alexandru D. Bunescu.* Colaborează: Profesor N. Iorga, Profesor D. Gusti, Profesor C. Rădulescu-Motru, Al. Tzigara-Samurcaş, Profesor Gh Oprescu, Profesor N. Cartojan, G Racoveanu, Profesor Al. Rosetti, Emanoil Bucuţa, Mac Constantinescu. N. Corgescu-Tistu şi Inginerii; Ioachimescu, A. Sălăgeanu, E. Ballan. Caietul este împodobit cu o acqua-forte originală, de *Gh. Petraşcu,* o gravură de *Gabriel Popescu,* o cromotipie după *Andreescu,* una după Gheorghie zograf (1835), una după o splendidă icoană pe sticlă (Mântuitorul şi viţa de vie) etc.

Publicaţia face cinste artei şi tehnicei noastre grafice.

Biserica Ortodoxă Română, an. IV, nr. 56. Remarcăm: „Viaţa Sfântului Nifon Patriarhul Constantinopolului (pp. 257—299) de † *Tit Simedrea.*

ANTOLOGHION

Din cugetările domnului Ion Nichifor Crainic, profesor definitiv la Facultatea de Teologie din Bucureşti: *„De unde (însă) rugăciunile noastre către sfinţi?... Un citat care să susţină rugăciunea către sfinţi, nu există".*

A aceluiaşi: *„Biserica de Răsărit nu are încă un document al credinţei sale definitiv. Nici „Scrisoarea Patriarhilor", nici „Marele catechism" rusesc nu sunt complecte". (v. Nichifor Crainic, Cuibul-cu-barză, în* Gândirea, *an. III, nr. 11).*

Al aceluiaşi, cuvânt pentru sfintele Taine: *„Evanghelia va trebui să ia locul Molitfelnicului, pentru a purifica şi adânci credinţa". (v. Nichifor Crainic, Anul religios, în „Cuvântul", an. II, no. 47).*

A aceluiaşi, cugetare foarte evlavioasă, pentru sfintele vase: *Am cetit şi am avut impresia de groază că cineva a sculpat într'un potir sacru". (v. Nichifor Crainic, Intre guvern şi Sf. Sinod, în „Cuvântul", an I, no. 6).*

A aceluiaşi, dreaptă mărturisire, pentru Facultatea de Teologie din Bucureşti, şi pentru duhovniceasca domniei-sale alcătuire: *„Am aşteptat în zadar pe băncile ei să mă frământe problema, să mă satisfacă soluţia, să mă ridice flacăra elanului religios". (v. Nichifor Crainic, Dumineca, în „Cuvântul", an. II, no. 77).*

Al aceluiaşi, cuvânt pentru bogoslovească înţelegere. *„.... Sunt convins că fără aceste agitaţii (*ale Ieromonahului Dionisie Lungu n. n.), *hotărârea Sfântului Sinod nu venea..., Intr'adevăr, când Societatea Cenuşarilor a înfiinţat Crematoriul, Şeful văzut al Bisericii a fost consultat. Şi şeful acesta văzut, care, ca pregătire teologică, e simplu doctor în litere, cu o teză despre amorurile lui Eminescu, a dat încuviinţare arderii corpurilor creştine. Ceva mai mult, un aşa zis Preot din Bucureşti, favorit al Sanctităţii sale fiindcă era cârciumar de „vin şi tulcă mânăstirească" a slujit nesupărat la punerea pietrii fundamentale a crematorului. Cenuşarii, cari sunt şi francmasoni, după cum înşişi se mărturisesc, au avut deci de la început convingerea că însăşi Biserica ar fi de partea întreprinderii lor. Şi poate că ar fi rămas cu această părere dacă nu intervenea lupta Ieromonahului Dionisie Lungu....*

„Călugărul cel simplu a înţeles, ceea ce, o recunoaştem, era mai greu de înţeles şi pentru D-l Dr. Gheorghian francmasonul, şi pentru Doctorul în litere, specialist în amorurile lui Eminescu". (v, „Curentul", *nr. 223 din 27 Aug. 1928).*

Ale aceluiaşi, cugetări asupra.... monopolului Bisericii lui Hristos. *„Monopolul pe care şi-l atribue Biserica asupra lui Isus Hristos echivalează cu interdicţia lui de a circula în mijlocul poporului". (v.* „Gândirea" *din 5 Ian. 1923).*

Din facerile aceluiaşi, pentru prieteşuguri şi pentru năravuri. *„Personal am fost până ieri în raporturi simpatice cu episcopul Romanului; de azi încolo simpatia sa m'ar dezonora: i-o arunc în nas, ca unui nelegiuit. Ştiu scandaloasa lui purtare de trădător în vremea războiului, nu mă amestec în comicul istoriei lui casnice; văduvit, a trecut direct din clubul liberal pe scaunul episcopal; părea un om de cultură şi de talent. Iată o circumstanţă de care nu se poate bucura acel monumental dobitoc care e mitropolitul Pimen al Moldovei", (v.* „Curentul" *nr. 152 din 16 Iunie 1927).*

Ale aceluiaşi, pentru naşterea unei conştiinţi religioase în sânul ortodoxiei. *„Ştiu că mare parte dintre foştii studenţi la teologie, cari urmăreau cu interes şedinţele din casa de rugăciuni a adventiştilor, practică astăzi, ajunşi preoţi, această minunată metodă de evanghelizare. E singura cale prin care se poate ajunge la crearea unei conştiinţi religioase şi a unei moralităţi în sânul ortodoxiei", (v.* „Gândirea", *an. II, nr. 77).*

Din pricina mutării tipografiei noastre — şi (adăogăm pentru prietenii noştri) a măririi ei — „*Predania*" a fost nevoită să se bucure de o vacanţă mai lungă. Apărem cu numerele pe Octomvrie. In curând cetitorii noştri vor avea şi pe cele de pe Noemvrie.

∴

Sinodul permanent se va întruni în ziua de 22 Noemvrie c., pentru discutarea lucrărilor curente şi pentru pregătirea ordinei de zi a Sinodului plenar.

∴

Sfântul Sinod plenar se va deschide în ziua de 23 Noemvrie c., pentru soluţionarea ultimelor probleme ale sesiunii. Se va discuta reforma învăţământului teologic. Se va ceti după aceasta decretul de închidere a sesiunii.

∴

Pentru scaunul de episcop *al Maramureşului candidează*: P. S. Vasile Stan, Pr. Nistor, P. S. Policarp-Moruşca, Pr. D. Antal. *(Şi cei cari vor mai isbuti să-şi transcrie sentinţa de divorţ până la data alegerii).*

∴

Numerele *1 şi 2 ale* „Predaniei", *fiind aproape culese, pentru retipărire, rugăm din nou pe cei ce vor să le aibă să-şi ia osteneala de a ne anunţa printr'o carte poştală.*

∴

Abonaţii „Predaniei" sânt rugaţi să trimită, cât mai neîntârziat, abonamentul la revistă; sântem la nr 11 al anului I.

∴

Mitropolitul Gurie al Basarabiei este încă suspendat şi sub pedeapsă. Complicitatea sinodalilor l-a adus în această stare. Aceştia însă nu puteau crede că justiţia are să întârzie atât. Şi deaceea, cum cei mai mulţi dintre ei sunt grăbiţi să ajungă pe scaunul dela Chişinău, fiind siguri de condamnarea Mitropolitului Gurie, au cerut urgentarea judecării. Sfântul Sinod a înaintat Curţii de Casaţie o adresă în acest sens.

∴

D-l profesor N. Iorga, preşedintele Comisiei Monumentelor Istorice, a trimis o adresă Sfântului Sinod, rugând pe membrii săi să contribue personal şi să invite şi pe preoţii şi credincioşii din fiecare eparhie la strângerea unui fond pentru reparaţia bisericii „Antim", în vederea sărbătoririi a 220 de ani dela moartea marelui Mitropolit. Se spune că unii episcopi au trimes din toată sărăcia lor fabuloasa sumă de 1000 lei, fiecare. Ardelenii însă au răspuns că n'au fonduri.

∴

Ministerul Instrucţiunii, cu asentimentul Patriarhiei, a numit în postul al doilea de spiritual al Seminariului monahal Cernica—Ilfov pe Cuv. Ieromonah *Nicodim Sachelarie*, unul dintre cei mai sârguincioşi absolvenţi ai acestui seminar, student al Facultăţii de Teologie din Bucureşti. S'a împlinit, prin această numire, una din cele mai arzătoare dorinţi şi covârşitoare nevoi: *un duhovnic* pentru aspra luptă lăuntrică a ucenicilor dela Cernica, pentru întrebările şi marile lor răspunsuri.

∴

Mitropolitul Bucovinei, I. P. S. Visarion a dăruit pentru susţinerea celor dintâi cheltueli de organizare şi întreţinere a căminului studenţilor monahi dela Antim suma de 50.000 lei. I. P. S. Visarion nu este la primul său ajutor pentru studenţime în genere şi pentru călugări în special. Şi nu odată sprijinul său a trecut graniţele eparhiei sale. Dacă această râvnă şi dărnicie ar spune ceva şi celorlalţi episcopi!..

∴

Seminarul Central din Bucureşti, una dintre cele mai vechi şcoale, cari a dat ţării rumâneşti generaţii de cărturari şi oameni destoinici, îşi va serba centenarul la începutul lui Decemvrie.

∴

Librăriile care cer „*Predania*" sânt rugate să se adreseze administraţiei revistei: Aleea Calimachi 5, Bucureşti III.

∴

I. P. S. Patriarh Miron, a rostit, la o masă dată de un politician—de şeful unui partid de stânga—următoarele cuvinte de curaj:

„*Să nu fie cu supărare dacă voiu spune că sunt adânc nemulţumit că am găsit aci o biserică dezorganizată. A fost greşeala politicianilor noştri. Le cunosc toate calităţile, însă ei, crescuţi în atmosfera Franţei anticlericale, de după războiu, n'au iubit Biserica*".

∴

Prin ordine individuale preoţii sunt invitaţi la

Protoierii pentru a primi, sub luare de dovadă, „coale speciale" cuprinzând obligaţiunile impuse de Sinod cu privire la acţiunea lor politică.

In hârtia Protoieriei, însă, pe lângă cele 4 puncte ale hotărârii sinodale, făcută la timp cunoscută pe calea presei, Delegaţia Permanentă a Consiliului Central Bisericesc a mai adăoga vreo 5 puncte ale sale. Aşa, mai.... liberale. Ca să desfigureze hotărârea sinodală. Era, se vede treaba, nevoe de tâlcuire..

∴

Incă nu s'a tras cu bidineaua peste chipurile celor doi creştini, pristăviţi, strecuraţi, cu socoteală, în biserica sfintei Mitropolii a Ungro-Vlahiei, de pictorul Belizarie.

∴

In câteva locuri din ţară, zelul autorităţilor civile şi militare pentru menţinerea ordinei, a mers până la tăierea crucilor de lemn, ridicate de tinerii cari vor a Românie creştină şi naţionalistă. Deci.... crucea a ajuns subversivă! Au mai rămas, acum fântânile. (Că podurile se pot dărâmă, drumurile curmă, casele surpă). Pentru fântâni, — pentru fântânile cu troiţe — propunem otrăvirea. Nu ne-am abate nici de la tradiţie. Că aşa făceau strămoşii, când năvăleau Turci: otrăveau fântânile Şi fugeau, apoi.

∴

Preotul Dumitru Cristescu, înnoitorul mânăstirii Arnota, a fost transferat dela episcopia Râmnicului la biserica Sfânta Vineri — Herasca din Bucureşti. Incă un preot valoros în rândurile clerului bucureştean.

∴

P. S. Tit Simedrea, episcopul Hotinului, a propus în sesiunea de Iunie a Sfântului Sinod ca să nu se mai înscrie pe lista candidaţilor de arhiereu-vicar preoţii văduvi prin divorţ; iar când aceştia vor fi aleşi episcopi de Marele Colegiu Electoral bisericesc, să fie respinşi, la cercetarea canonică. Sinodul, deocamdată, a amânat discutarea propunerii (Până după alegerea de la Maramureş).

∴

In afară de candidaţii oficiali la episcopia Maramureşului, — candidaţi anunţaţi în altă parte — poate că am avea datoria să anunţăm şi noi pe cei mai vrednici. Iată monah cu chip de sfânt şi de „râvna lui Ilie", care ar pune ordine în Maramureş şi ar chema şi Duhul Sfânt în Sinod: asprul *Athanasie, Stareţul Izbucului.*

Dar ce te faci cu Legea de organizare, care pretinde Cuv. Atanasie să fie „doctor" în teologie; iar acelora dintre călugări cari au titluri, le pretinde să se însoare, să divorţeze şi apoi să ajungă episcopi ?..

∴

Monahii, studenţi în teologie, au isbutit, însfârşit, să-şi aibă căminul lor. *I. P. S. Patriarh* a dispus scoaterea Casei Clerului şi a Consiliului Central Bisericesc din locuinţele bisericii „Antim" şi aşezarea într'ânsele a unui cămin monahal, pentru tinerii absolvenţi ai Seminarului monahal dela Mânăstirea Cernica — Ilfov, înscrişi la Facultatea de Teologie din Bucureşti. Pentru săvârşirea pravilei Chiriarhia a dat spre folosire studenţilor monahi paraclisul bisericii „Antim". Aşa că toate bunele străduinţi ale vrednicului şi pilduitorului *Arhimandrit Chesarie Păunescu*, directorul seminarului dela Cernica, se vor desăvârşi în acelaşi văzduh duhovnicesc, cu aceiaşi curăţie şi luptă, cu care a deprins pe foştii săi elevi—astăzi studenţi.

∴

La mânăstirea Cheia din Prahova sânt — ca mai în toate mânăstirile din ţară — puşi la „păsrare" săteni răsvrătiţi în cele ale credinţii pravoslavnice: credincioşi cari n'au înţeles şi nu vor să înţeleagă că s'au dus vremile în care nu se ştia că pământul este rotund şi că se învârteşte în jurul soarelui. Pe aceştia îi duce stăpânirea *cu forţa*, la biserică, în fiecare sărbătoare.

Am văzut doi... troglodiţi din aceştia *plângând*, cu faţa înfundată în palme. Şi mi-am adus aminte de cântarea: *La râul Vaitonului...*

Autorităţile bisericeşti nu cred că sila ce se face acestor oameni îi întăreşte în credinţa lor?

Fiindcă nu violentarea poate da roade într'un câmp de nespusă gingăşie. Că este rău, ce este acum, — nici vorbă? Dar cine poartă vina?

∴

Predania *apare de două ori pe lună: la 1 şi 15 ale fiecărei luni.*

Abonamentul: 200 lei pe an.

Adresa pentru chestiuni de redacţie şi administraţie: **G. Racoveanu, Aleea Calimachi nr. 5, Bucureşti III.**

Tiparul „OLTENIA". Lei 20